

TAKARÉKOSKODNI

MAGGI kifizetései: 5 nagydíj, 32 aranyérem, 6 díszoklevél, 7 tiszteletdíj. Hatszor versenyen kívül, többi között az 1889. és 1900-iki párisi világkiállításokon (Maggi Gyula bírálótag).

Olcsó cseh ágytoll!
5 kiló: új fosztott 9,00 K,
jobb 12 K, fehér pehelypuha
fosztott 18 K, 24 K, hófehér
pehelypuha fosztott 30 K 36 K
Szállítás portmentes, után-
vétell. A kicserélés és vissza-
vétel portmentesítés ellené-
ben megengedjük. 11244
Benedikt Sachsel,
Lobes 60.
Post Pilsen, Böhmen.

Hirdetések felvételnek
a kiadóhivatalban
Budapest, IV., Egyetem-
utca 4.

SCHICHT-szappan

(„Szarvas“ vagy „Kules“-szappan).

Legjobb, legkiadósabb s azért a legolcsóbb szappan.
Ment mindennemű káros alkatrészekről.

Mindenütt kapható.

A vásárlásnál különösen ügyeljünk arra, hogy minden darab szappan „Schicht-
névvel és a „Szarvas“ vagy a „Kules“ védjeggyel legyen ellátva.

11149

KÖVÉRSÉG KORAI VÉNSÉG.

Ittenem, — így sáhlja ezer meg ezer ember, — mit adnék, ha elhjá-
sodásomból és emésztési zavarokból megszabadulhatnék. Lám, nem is
hál szünyit áldom! Tegyen minden hölgy és férfi csak egy kísérletet
Mandor soványító és vértisztító porral, biztos az eredmény; azt te-
kintéses orvosi és vegytani bizonyítványokkal kimutathatom. — Ne
múltsa senki el, erről meggyőződni; hozassa meg a Mandor port,
ha be nem vili, a pénzt duplán visszaszom. Csak 2 kor. 80 fill.
Mandor doboza, orvosi utasítás és bizonyítványok mellékelve. Után-
vétellel a pénz be küldése mellett; portmentesen díszkötés küldi
Mme Mandl Ida, Budapest, Károly-körút 2/V. sz.
Török József gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12. sz. 11225

**MATTONI-FÉLE
GIESSHUBLER**
TERMÉSZETES
SAVANYÚ-KUT

Rozsnyai Mátás chininezukorkája iztelen chininből.

Többszörösen kitéve,
1889-ben a magyar or-
vosok és természetgye-
zítők flumei vándorgyű-
lésén 40 arany pályadíj-
jal jutalmazva.

Láz ellen!
Nem keserű!

Legjobb szer láz, váltó-
láz, malária ellen, külö-
nösen gyermekeknek, a
kik keserű chinint be-
venni nem képesek.

Valódi, 11266
ha minden egyes piros
csomagolópapíron
Rozsnyai Mátás
névalírása olvas-
ható. 11266

Rozsnyai Mátás
gyógyszeretára
Arad, Szabadság-tér.

Szép, szebb, legszebb

Iesz mindenki, mert 2—3-szori bekenés után eltűnik az arczóról
pattanás, kiütés, szeplő, májfolt, sötét ráncok is
a valódi angol

BALASSA FÉLE UGORKATEJ
használatát által.
Teljesen ártalmatlan és a kéz, nyak, váll,
arczóból biztosan fehérre, üdév, finommá varázsolja 1 üveg ára
2 kor. Ehhez ugorkaszappan 1 kor., puder 1.20 kor, ugorka-erme 2 kor. Kaphatók a gyógy-
szertárakban. Csak Balassa-féle a valódi! Balassa Kornél gyógyszerész Budapest, Erzsébetfalva.

A női szépség elérésére, tökéletesítésére és
fenntartására legkiválóbb és legbiztosabb a

MARGIT-CREME,

mely egytíz, sem higanyt, sem ólmot nem
tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világhírű
arczörvény pár nap alatt eltávolítja szeplőt, májfolt-
ot, pattanást, bőrhátrát (Mitesser) és minden más
bőrbaját. Kisméltja a ráncokat, redőket, himlőhe-
lyeket és az arczóról hófehérre, simává és üdév-
vá varázsolja. Ára egy tégely 2 kor., kis tégely 1 kor.
Margit hölgy 1 kor. 20 fill., Margit
szappan 70 fill., Margit fogpép (Zah-
pasta) 1 korona, Margit arczörvíz 1 korona.
Hamisítványok birtoklását üldöztetnek.

Postán utánvétellel vagy a pénz elő-
zetes beküldése után küldi a készítő:

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszert a

MELANOGENE

fekete és barna színben.
Ezen kitévő és ártalmatlan készí-
tménnyel haját, szakált, bajuszt pár
perc alatt feketére vagy barnára lehet
festeni. A szín állandó és a természe-
tes színtől meg nem különböztethető.
Ártalmatlan és alkalmazása igen egy-
szerű. Nem piszkít. 10689
Ára 2 korona 80 fillér.

Budapesti főraktár: Török József gyógyszerész, Király-u.
12 és Andrássy-út 29. Kapható minden gyógyszerárban.

2 frt. Roskopf-órak
plombával.
Nikkel vagy acél Roskopf-
rendszert — frt. 1.50
Roskopf-szappan-óra
plombával — frt. 2.
Duplafedélű — frt. 3.40
Arany-dobbló (arany-
hoz hasonló) — frt. 3.50
Val ezüst egyfed. frt. 3.
Duplafedélű — frt. 4.
3 ére fedélű — frt. 5.
Eredeti orosz Roskopf
(nem rendsz.) frt. 3.50
Fenti órák a szász Mária,
magyar korona, szántó
földműves vagy jó dom-
borművű képével 10 koral
drágábbak.

Zenélő ingaóra
71 cm. magas, önmaga-
tól a legszebb dalokat,
keringőket és indulókat
játssza — frt. 6.
Zene nélkül — frt. 4.
Ótóművel — frt. 4.50
Toronyóránissal frt. 5.
Ezüst-órak nik-
kelből — frt. 1.
Dupla haranggal frt. 2.
Zenélő művel — frt. 4.25
Kakuk-órak — frt. 3.40
Kerek konyhaórak frt. 2.

Ébresztő-óra 1 frt.
éjjel világító frt. 1.38
Dupla haranggal 2.—
Valódi ezüst 3.— 5.—
Remontoir-óra
cs. és kir. fémjelzéssel
urak, hölgyek és anak
részére.
Egyfedélű — frt. 3.
Duplafedélű — frt. 4.
Aranyregélyű — frt. 5.
Három erős fedél. frt. 6.
Ezüst páncéllanc frt. 90
14 kar. arany 8 frtől felj.
14 k. aranyláncok 10 frtől
14 kar. arany fülbevaló
1 frt. 20 frtől feljebb.
14 kar. aranygyűrűk
kővel 1 frt. 80 frtől felj.

Három évi írásbeli jótállás. Meg nem felelőért pénzvisszaküldés. Szétküldés csak utánvétellel.

„A nagy óragyárhoz“ cég MAX BÖHNEL, órák, Wien, IV., Margarethenstrasse 38. szám.
A cs. kir. államhivataloktól szállítás. — Alapítva 1840. — Kéjen nagy árképeket ezer képpel ingyen és bérmentve.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, (IV., Egyetem-utca 4.)

11087

VASÁRNAPI UJSÁG

45. SZ. 1905. (52. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

FŐMUNKATÁRS
MIKSZÁTH KÁLMÁN

BUDAPEST, NOVEMBER 5.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési feltételek:
Egész évre — 16 korona.
Félévre — 8 korona.
Negyedévre — 4 korona.

A „Világkrónika“-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.
Külföldi előfizetésekre a postailag meg-
határozott viteldíj is esatolandó.

AZ EBESFALVI ÉS KERESDI KASTÉLY.

Erdély, melyet háromszáz évvel ezelőtt
„tündér-ország“-nak nevezgettek, dicső
multja és lélekemelő történelemre tekint-
het vissza. A végzet forgandó sorssal, hirtelen
jövő nagy változásokkal látogatta meg, főké-
p a XVI—XVII. évszázad folyamán; a „tündér-
nevet is a tünékeny sorsból, nem a mesés tün-
dérreklől nyerte. És méltán. Mert míg a XVI.
század végén az erdélyiek azzal dicsekedhettek,
hogy addig úgy éltek, mint a nyulak a káposz-
ta kertben; a XVII. század fordulópontján
átszenvedték Mihály oláh vajda fejedelemség-
koló betörését, majd Básta zsarnok uralmát, a
pestist és éhhaltat, a század derekán a török

hadak dúló förgetegét, s a század végén meg-
ismerték a császári hadak alkotmány- és nem-
zettipró hatalmaskodását.

Erdő a sok dicsőséggel s nem kevesebb kesé-
rűséggel teljes történetről szívrehatóan regél-
nek a históriák és emlékiratok, melyekben
Erdély multja bővölködik; s halkan sütnagnak
megtestesült emlékei: azok a várkastélyok, me-
lyekkel a hegyek ormain, a folyók völgyeiben
sűrűn találkozunk.

Erdély gazdag történelmi tárházából két ősi
várkastélyt kívánunk itt bemutatni, melyek tör-
ténete visszanyúl a középkorba s lejár a legújabb
korig, hirdetve a régi dicsőséget s élesztve a
jövő reményességét.

Az Apaffyak ősi kastélya a régi Ebesfalván

(most Erzsébetváros) az egyik, mely az utolsó
tényleg uralkodott erdélyi fejedelmet adta a ha-
zának s a gróf Bethlenek keresdi várkastélya a
másik, a mely annyi sok jeles hazafit, hőst és
tudóst nevelt Erdélynek s az egész magyar ha-
zának.

Az Apaffy és a bethleni gróf Bethlen-család
közös törzsből származott és ágazott el. A kö-
zös nemzetségnek oklevelekben emlegetett ősi
neve a *Becse-Gergely*, egyike hazánk legneve-
zetesebb nemzetségeinek. Ivadéka (mint azt
Karácsonyi János a magyar nemzetségekről
szóló munkájában kimutatja) a XII. századtól
kezdve napjainkig mindig az ország főurai közé
tartoztak s szélesen kiterjedt birtokaik voltak
Komáromtól Erdély keleti határáig. Ebből sar-

KÉPEK A KERESDI KASTÉLYBÓL. — Dr. Nielsen Konrád fényképel.

jadtak ki a bethleni Bethlen, az apanagyfalusi Apaffy, az Almakereky, Somkereké stb. családok. A Bethlen- és Apaffy-család elágazása a XIV. század végén történt. Történelmünk nyoma III. Béláig nyúlik vissza, a görög császári udvarban ennek a nemzetségnek tagja volt.

Nagy érdemei voltak e nemzetségnek Erdély keleti részeinek benépesítésében és birtokaikon a szász és oláh nép közé ékelt magyarság megtartásában. A Nagy-Szamos mentén Naszód felé, Bethlentől keletre addig tartanak a magyar helynevek, a meddig hajdan a Bethlenek birtokai terjedtek. Valószínű, hogy a Segesvártól délnyugatra fekvő völgyeket is, a hol Keresd, Almakerek stb. fekszenek, a melyeket szászok vesznek körül, abban az időben kapta a nemzetség, a mikor még néptelenek voltak. A Becse-Gergely nemzetség vétele meg e területet a szász-ságba olvadástól s már 1322-ben igazolták, hogy e birtokaik Fehérmegyéhez tartoznak.

A nemzetség elágazásával Keresd a Bethleneknek jutott, Almakereké az Almakereké család nevezte magát a XIV. században, de ez kihaltván, később az Apaffyak bírák Almakerekét, melyet előnevükül is használtak a régebbi apanagyfalusi helyett s a XVI–XVII. században oda temetkeznek. Ott nyugszik a két Apaffy Mihály (I. és II.) fejedelem is. A családi sirbolt kápolnájában még néhány évvel ezelőtt ott díszlett Erdélynek talán legszebb márvány sír-emléke, (melylyel legfeljebb az Izabelláé és János Zsigmondé vetekedhetik a gyulafehérvári főtemplomban): *Apaffy György* (a fejedelem atyja) Küküllő vármegye főispánja (meghalt 1635-ben) és neje *Petli Borbála* sír-emléke, mely jelenleg a Nemzeti Múzeum kupolacsarnokában van felállítva.

Az Apaffyak főbírtoka a Nagy-Küküllő völgyében Segesvár és Meggyes között fekvő *Ebesfalva* (ma Erzsébetváros) volt, melyet a család már a XIV. század elején is (1805) birt. A most is főnálló várkastélyt *Apaffy Gergely* Doboka vármegye főispánja, Martinuzzi (Fráter György) udvarmestere, majd János Zsigmond király és fejedelem tanácsosa és udvarmestere építtette 1552–1567-ben.

A várkastély hosszányszög épület, mely homlokzatával a Nagy-Küküllő kies völgyére néz. Négy sarkán egy-egy hatalmas torny bástyatorony emelkedett, melyből, sajnos, már csak a fél keleti szöglettorony áll, a délnyugati nem regei romboltak le kegyeletlen kortársaink, midőn a régi kastély törvényszéki palotával s börtönnel alakították át. Főbejárás most az Erzsébetváros felé néző éjszaki oldalon van, mert a déli rész börtönhelyiségekül használtatván, a déli nagykapu el van zárva s az alsó udvar magas kőfallal van bekerítve s a várakok be vannak tömve. Az elzárt főkapu és környéke még leginkább megtartotta régi (renaissancé stílusú) formáját. A kapuszlópok felett itt még megvannak a falba illesztett bozontos sörényű köröslánok, minők a várkastélyban több helyütt láthatók, s így, minthogy ilyen oroszlán-szobrok Keresden s a többi régi Bethlen-kastélyokban is vannak, valószínű, hogy a nemzetség ezt használta régebben czimeralakul. A kastély homlokfalán a párkány alatt még a régi (XVII. századi) falfestés is megvan, s az átalakított ablakok közt néhány még a régi XVI. századi kőrámat mutatja; úgy itt, mint főképp a keleti oldalfalon.

A várkastély belsejében, kapuközpökben, ajtók felett több fölirat regél a várkastély régi építetéről. A legrégibb feliratos kő (eredetileg kapuhomlok) latin felirata azt hirdeti, hogy a várkastélyt apanagyfalusi *Appaffi* (így!) *Gergely* Dobokamegye főispánja és Fráter György udvarmestere építtette 1552-ben.

Az udvarról a keleti részre vezető ajtó felett latin felírás hirdeti a kőbe vésett Apaffy czimer körül, hogy ezt a házat a hatalmas Urísten kegyelméből vitézlő apanagyfalusi *Apaffy Gergely*, a felséges fejedelem, II. János, Magyarország választott királya főudvarmestere és tanácsosa építtette saját költségén az üdvnek 1564. évében.

A lovasias várépítő nevének emlékét és czimerét is megörököttette a délkeleti bástya-romba illesztett kővén, ezzel a *magyar* fölirással:

ÉN APPAFFY GERGELY
AZ ÉN ATTAMTIANK GERENDY ERZSÉBETNEK
EMLEKÉZETRE FARAGTATTAM KI
EO CIMERÉT E KEORE A. D. 1567.

E felirat alatt a Gerendy-czimer van kifaragva: álló oroszlán koronát tart, két oldalán E. G. betűk. A czimer körül levél-koszorú. A kő most az Erdélyi Múzeumban látható. A várépítést folytatta *Apaffy Miklós*, Gergely fia. Egyik emeleti szoba (eredetileg talán várkápolna) ajtaja felett a szentlásból vett eme szavak olvashatók (latinul):

«*Példabeszédek 18. Erős torony az Úrnak neve, ahoz folyamodik az igaz és bátorságos léssen!*» A. 1590. (A czimerpaizsban N. A. = Nicolaus Apaffy.)

Országos hírnévre a XVII. század derekán tett szert az ősi Apaffy-várkastély, midőn a krimi tatárfogságból nem rég hazatért *Apaffy Mihály* Ali basa török fővezér követésege kereste fel ebesfalvi csöndes otthonában s elvitette Maros-Vásárhelyre a török táborba, a hol fejedelemmé választatta (1661).

Az utolsó tényleges erdélyi fejedelem és neje Bornemisza Anna emléket napjainkban már csak egyetlenegy látható emlék hirdette az ebesfalvi várkastélyon: egy vasból készült *szélzszó* a bástyatornyon, rajta áttört betűkkel A. M. B. A. (Apaffy Mihály, Bornemisza Anna) 1684. (Jelenleg szintén az Erdélyi Múzeumban van.)

E várkastélyból kísérték 1690-ben utolsó útjára az almakerekai sirboltba Apaffyt, fia II. Apaffy Mihály itt élte mézes heteit nejevel, gróf Bethlen Kátával, kikben még egyszer s utoljára összeforrt a Becse-Gergely nemzetségéből kisarjadat Apaffy- és Bethlen-család.

A boldogság nem soká tartott: a névleges fejedelmet 1696-ban Bécsbe hűvezolták s a bánatos kis feleség ebesfalvi kastélyából irogatja párja után kesergő leveleit, mignem ők is megérték őseik sirboltjába, Almakerekre.

Az Apaffyak után a kincstár örökölte Ebesfalvát, majd az Apaffy Mihály által letelepített örmények szabad királyivá lett városa: Erzsébetváros.

★

A *keresdi* kastély még régebbi multra tekintet vissza, mint az *ebsfalvi*.

A Becse-Gergely nembeli I. Apor-nak három fia közül 1305-ben *Gergely* öröklő Bethlent és Keresdet. Azóta *Keresd* a Bethleneké napjainkig.

Segesvártól délnyugatra a Nagy-Küküllő egyik keskeny mellékvölgyében fekszik, melyet a kerengő *Keres* pataka öntöz. Ettől származhat neve, nem pedig a *keresd* meg szótól, mint azt naiv szószármazatók magyarázták.

Várkastélyát a falu feletti dombélen *Bethlen Márk* építtette a XV. században, mint azt egy felirat hirdeti. Éjszaknyugati háromszögletű bástyája is nyilván még középkori építés, a többiek újabbak.

A várkastély hosszányszögépület, déli sarkain kerek bástyatornyokkal, melyek alatt a meredeken emelkedő domboldalon százados fákkal diszlő park terjed el a völgy alján futó Keres patakáig. A várkastély fala vadszőlővel van befuttatva, mely az ódon falaknak sajátos vadregényes színt ad.

A vár kapuját mohossá barnult XVII. századbeli ódon kőoszlopok tartották; oldalt ledöntött pillérek között a *ius gladii* jelvényét mutogatták.

Belépve a vár udvarára, szemben a jobb szögleten egy XVI. századi kerek torony ragadja meg figyelmünket, melynek párkányzata alatt fegyveres vitézek alakja van köröskörül kifestve. A tetőzetnek színes cserépfedel ad ódon színezetet. Ez alatt a torony alatt vezet fel az éjszaki régebbi lakosztályhoz egy oszlopok fedett lépcső, melyhez a szobák előtti végig futó díszes oszlop erkély csatlakozik; a XVII. századi építészetnek egyik ritka szép maradványa.

Ennek a szárnynak átépítőtjét megmondja a kőrámat ajtó felett álló felirat, mely szerint ezt a régi épületet *Bethlen György*, ő felségeik (t. i. Izabella és János Zsigmond) tanácsosa, feleségével, *Nagykárolyi Clárával* megújította 1559-ben.

A szobák a XVI. század műizlésének megfelelően díszes renaissance ékítményekkel, kőrámás ajtókkal és czimerekkel vannak ellátva.

Nevezetes régisége e résznek egy mennyezet-oszlop az, szép faragással s ezen felírással: *Clara Karoli 1578.*

A bástyatoronyban lévő szoba bejárata felett ez a kőbe vésett felirat olvasható: *Nulla in amicitia pestis major quam assentatio.* (A barátságának nincs nagyobb ragálya, mint a hízékedés).

A keresdi kastély legszebb építészeti emléke: a kapu mellett álló várkápolna, mely félig-meddig a föld alá süllyd s most pincesznek használják.

A hagyomány azt regéli róla, hogy a protestánsok üldöztetésük korában itt tartották titkos istentiszteletüket. De erre a vallásszabadság hazájában nem volt szükség és alkalom. Hogy kápolna volt, mutatja a kőből faragott ódon szöszék s a kápolna-terem gyönyörű renaissance műépítészeti emlékei, a faragott kőoszlopok, párkányzatokon lilium virágfaragványokkal, a dongaalakú mennyezetben lilium-füzérekkel, köztük a család kigyós czimerével. Oly szép műalkotás ez, hogy az 1900. évi párisi kiállítás magyar pavillonjának erdélyi termét ez után mintáztattuk.

Innen indul ki a várkastély újabb része: az udvar déli oldalán végig futó hosszú épület, melynek két végén két kerek bástya nyúlik elő.

Ezt az épületszárnyat a falba illesztett kő-tábla felirata szerint ugyancsak *Bethlen Elek* építtette 1683-ban.

A közbeeső nemzedékekről is megemlékezik egy-egy felirat. Így *Bethlen Ferencz* és *Kemény Kata* nevét olvassuk a falu felé néző bástyateraszon s faragott czimerük látható egy másik kővön. Ez a *Bethlen Ferencz* fehérmegyei főispán a két Rákóczi György fejedelem főudvarmestere volt, a ki hatszor járt Lengyelországban követségben. Első felesége, *Kamuthi Zsuzsanna* ott fekszik a várkastély mellett álló lutheránus templomban az oltár előtt, faragott sírkő alatt. Második felesége, *Kemény Kata* a Kemény János fejedelem nővére volt. Erről az a szájhagyomány, hogy a közeli nagyszőlősi csatatéren (1662-ben) elesett fejedelem holttetését ő kerestette fel és vitette a keresdi sirboltba.

Bethlen Ferencz és Kemény Kata fia volt a híres történetirő, *Bethlen Farkas*, kinek és feleségének, gilentintzi *Ostrosith Borbádnak* emléket szintén hirdeti egy czimeres kő, felirattal.

Bethlen Farkas, hogy nagyszabású történelmi művét (mely később hat kötetben jelent meg) kinyomathassa, nyomdát akart állíttatni Keresden, de ebben halála (1679) megakadályozta. Testvére, a várrestauráló *Bethlen Elek* e tervet nem hagyta dugába dőlni: 1683-ban a nyomdát felállíttatta és a nagy munka nyomtatását elkezdte. Thököly 1690-iki betörése vetett véget e nyomda működésének, melynek nyomát több könyv őrizte meg.

Országgraszló nagy csaták emléke nem fűződik e vadregényes szép lovagvárhoz, mely a fő közlekedési utaktól felreosó helyen szerényen húzódik meg a hegycs szorosában; de a Bethlen-család története elválaszthatatlanul össze van forrva e remek várkastélyal. A Bethlen-család pedig Erdélynek mondhatni a legrégibb idő óta szereplő s legkitérjedtebb családja lévén, Keresd története sem lényegtelen része Erdély történetének.

A család ottani sirboltjában épen 100 (száz) Bethlen van eltemetve, utolsó lakója, gróf *Bethlen Gábor*, az EMKE boldog emlékü elnöke, épen a századik s ezzel meg is telt a sirbolt teljesen.

Gróf Bethlen Gábor méltó utóda volt az ősöknek. Középkori jellegű, büszke oligarcha, de hazájáért, nemzetéért élni-halni tudó. A nagy-küküllőmegyei szászok sokat tudnának erről beszélni főispánjára idejéből. *Hivatalosan* nem tudott németül, de a magánéletben a szászok is nagyrabecsülték.

1879-ben, midőn a Magyar Történelmi Társulat erdélyi kirándulása alkalmával vagy százan voltunk Keresden vendégek, míg az urak fent a várkastélyban lakmároztak, a vár udvarán néptünepélyen, cigányzene mellett mulattott a falu népe: magyar, szász és oláh vegyesen. A pohárköszöntők után mozsarak durrogtak, a lakoma után az úri nép is lement az udvarra s méltóságos és nagyságos urak együtt

mulattak a várkastély egykori jobbágysai ivadékaival.

Tavaly ősszel dr. Nielsen Konrád krisztianiai egyetemi tanár barátommal körutazást tévén Erdélyben, nem mulasztottuk el megnézni Keresdet sem, hol gróf Bethlen Bálint vendégszeretete s a mult idők kőbe vésett történelmi emlékeinek látása feledhetetlen emlékü napot szerzett nekünk. A mindig kedélyes új várúr (kinek fia, *Gábor* örökölte keresztatyjától Keresdet) egyre szembelt ugyan: «hogy lehet ide csak egy napra jönni?», de nekünk ez a rövid egy nap is igen kedves emlékü volt, melyről Nielsen szép fényképfelvételei is tanúskodnak.

Új idők és áramlatok olykor vadonat új eszméket vetnek felszínre; de reméljük, hogy soha sem lesz hazánkban olyan «náj módi», mely a multak történetét s ezek emlékeit megbecsülni ne akarja.

Kolozsvárt, 1905 október 17.

Szdeczky Lajos.

HALOTTAK ESTÉJÉN.

Az elhagyott, kopár sirok felett,
Hol máskor nyugalom és béke van.
Imádkozik ma sok boldogtalan
Azok poráért, kiket szeretett.

Amott egy agg imába mélyedett,
Ott más virágot ültet hangtalan.
Itt egy anya zokog, mind hasztalan,
Nem költi fel az alvó gyermeket.

Mi szép a kegyeletnek éjszakája
— A koszorúk, virág és fény között —
Azért, ki élt s már messze költözött.

De már pihen. Mért hát a könnyek árja?
Avagy talán ki térdel odakint
Csupán önönmagát siratja mind?

Juszt Béla.

TENGEREN.

A szűk, meleg hajó-kabinban
Pihegve alszol, édesem,
Hajónk sirályként száll lebegve
A mérhetetlen tengeren.

Akár egy bölcső: függő ágyad,
Hullám ringatja csöndesen,
Örvénylő mélység zúg alatt,
S a mit rejt: kincsem, mindenem!

Imádkozom... s nyugalmat ad, im!
Hitem, mely őzri álmodat,
Aludj csak! véd a Stella Maris,
S őrtársul engem elfogad!

Erdélyi Zoltán.

REJTELMEK.

Ragyog a tó, bearanyozza
A nap sugára tükörét
S az egész, tarka nyári pompa
Vakítva árad rajta szét.

Ki sejtene, hogy sirok éje
Borong mélyében mindenütt,
Hogy ez örökös vak sötétbe
Egy szál sugár se hint derűt?

De tél jöttén, ha játszi habja
Fagyos jégkéreggel mered,
Átlátszó leple megmutatja
E szunnádó rejtelmeket...

Hány vidám arca ragyogja vissza
Az élet tünde gyönyörét,
Míg a szívet gyászjé borítja,
Hajnaltalan, öröksötét!

S nem tudja senki, ily mosolyba
Hány elfojtott kírt rejtezik,
Mit a kebel zárt mélye lopva
Hord hosszú, hosszú évekig;

Míg végre jó a perc, a melyben
Halál fuvalma járja át
S az arcra írja leplezetlen
Egész eltöltött bánatát.

Szabados Ede.

A RÚT LEÁNY.

(Sully Prudhomme).

A szerelemre, nő, átkot szórsz káromolva,
Ha egy-egy lázadó, nemed ítmálva, bánat.
Ó, mennyivel nagyobb sértést tűr el titokba,
Az ifjú lány, kitől a természet mogorva
Kedvében megvoná fényét s jogát: a báj!

Szerelmem nem ragyog, mely rátekin, a szemben,
Anyját elhagyhatná a rút veszély nélkül;
Nem látja senki meg, csak úgy elvétve, s ebben
Vágyat sosem gerjeszt, hiszen oly kellemetlen,
Nem is kísértetik, hadd járjon egyedül!

Az ifjak léhák mind, szilajak, csapodárok.
Mit ér s mire való a rút leány nekik?
Nyomában szüntelen az élez hada, az álnok
S ha vendégül látják itt-ott családi bálók,
Tánczolni: ösztökélt diákok czipelik.

Megtudja: nincs kora, bár ifjú még szegényke.
Szépek testvéreként őt is vágy hatja át;
De szíve arcában lel mindig ellenére
S egyéb bókkal nem is járulhatván elébe,
Jó lelke agg urak diesérik szép haját.

Mióta egy szépség sinylődő rabja lettem,
Érzem: feledtettem velem e bánatot,
Te, ki szeretni tudsz, örökre szeretetlen!
Ki lélek vagy csupán, mely sohase kegyetlen:
Szeretni tégedet oly ifjú mért vagyok?!

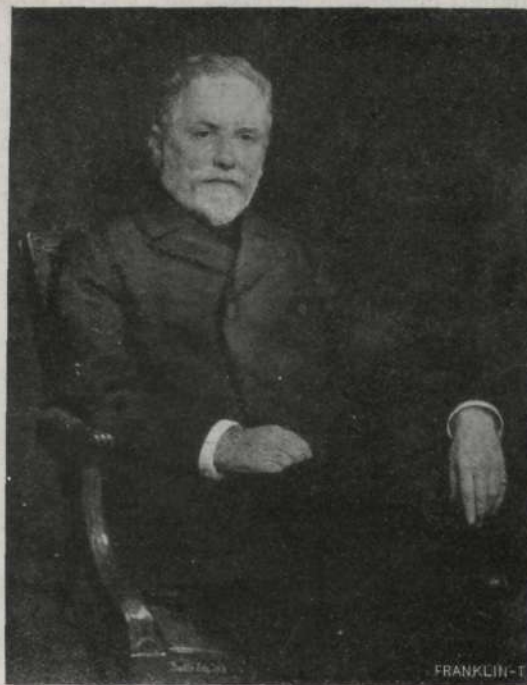
Franziából: Szabados Ede.

KORÁNYI FRIGYES JUBILÁRIS ELŐADÁSAI.

Markusovszky Lajosnak, a hazai egészségügy egyik úttörőjének emlékére az orvosi kar előkelőségei néhány év előtt alapítványt tettek, a melynek kamatai terhére évenként egy-egy orvostanár sorozatos összefoglaló előadást tartson az orvosi tudomány s a vele kapcsolatban levő más tudományok köréből. Eddigelő a mult években Ktud Lipót tartott ily előadást az élettan, *Thán* Károly pedig a vegytan köréből. Az idei Markusovszky-féle jubiláris előadások megtartására *Korányi Frigyes*, a belgyógyászat kitűnő tanára vállalkozott. Ez előadások, melyeknek hallgatósága nagybórára orvosokból s természettudósokból kerül ki, jelentékeny mozzanatai tudományos életünknek máskor is s *Korányi* személye, orvosi és tudós hírneve még fokozottabb jelentőséget ad nekik. Négy évtizedes tanári és tudományos munkásságával a magyar orvosi kar egyik szellemi vezére lett, tekintélye a magyar határokon túl is elterjedt s így érthető az a figyelem, mely most tíz előadásra tervezett előadás-ciklusa felé fordult. Tárgyát szaktudománya, a belgyógyászat köréből vette s első előadásán azokról az alapelvekről beszélt, melyek az új-kori belgyógyászat fejlődésének irányt szabnak. A hallgatóság körében az orvosi tudomány számos kitűnősége volt jelen úgy az első, mint az október 30-án tartott második előadáson, melynek tárgya a tifusz volt. Ez előadások hatása annyival is nagyobb, mert *Korányi* nemcsak a tárgznak beható ismerője, hanem kitűnő előadó is. Kartársai és tanítványai ezt az alkalmat felhasználják arra, hogy lelkes ovációkkal fejezzék ki tiszteletüket az ősz tudós iránt.

ÖT ÚJ EGYHÁZFŐ.

Emberemlékezet óta nem volt rá eset, hogy egyszerre annyi új püspököket nevezett volna ki a király, mint most október 27-ikén. Igaz is, hogy régóta húzódtott a püspöki székek betöltése s ennek káros hatását élénken érezték nemcsak az egyes egyházmegyek, hanem az

KORÁNYI FRIGYES.

egész magyar római katolikus egyház. S hogy most ezen a hiányon segítettek, általános az öröm, annyival is inkább, mert az új püspökök személye osztatlan tiszteletnek örvend az egyházi körökben.

VÁROSY GYULA, a kit kalocsai érsekké neveztek ki, régi ismerős új egyházmegyéjében. Ott töltötte egész papi pályáját különböző állásokban s tudományával, méltányosságával kiváló jó emléket hagyott maga után társai s alantaisai körében, midőn kalocsai kanonokból székesfejérvári püspökké nevezetett ki. Az egyházmegyéjét még Haynald és Császa érsekek alatt kifejtett munkássága idejéből apróra ismeri, tetterős, hitbuzgó férfiú, életkora sem bontja meg munkásságát, mert még nem töltötte be ötvenedik évét, — mindez elég ok arra, hogy sok reményt fűzzenek érseki működéséhez. Eleinte bizonyára sok baja lesz az érseki vágyon rendbehozásával, de egyénisége e tekintetben is biztosítékot nyújt a sikerre.

PROHÁZKA OTTOKÁR, Városhy Gyula utóda a székesfehérvári püspökségben, a magyar katolikusok egyik legnépszerűbb s leg tudósabb szónoka. Modern szellemű pap, a ki egyaránt jártas a filozófiában s a természettudományokban s eddig nem egyszer lépett fel általános feltűnést keltett módon egyházi reformszmék mellett. Régebben a politikai mozgalmakban is játszott szerepet, mint a néppárti népgyűlések nagy hatású szónoka, s képviselőjelölt is volt. Az esztergomi főegyházmegyéből került ki; mint theologiai tanár és lelki igazgató a primási székhelyen nagy arányú irodalmi működést folytatott s szerkesztője is volt a «Magyar Sion» című egyházi lapnak. Két év előtt neveztek ki budapesti egyetemi tanárnak s a fővárosban tartott egyházi beszédei igen nagy közönség hallgatta. Tekintélye s népszerűsége különösen a fiatalabb papok között általános s e körökben nagy jövőt jósolnak a még csak 42 éves püspöknek.

GRÓF ZICHY GYULA, az új pécsi püspök, Rómából került haza püspöknek. Mint egész fiatal pap, 1901-ben jutott XIII. Leo pápa udvarába s mint szolgálattevő titkos kamarás benső bizalmasa volt a pápának. A Vatikánban lakott s sok jó szolgálatot tett a Rómában járó magyaroknak, a kiket szívesen ellátott tanácsokkal, útbaigazítással, közbenjárásával pedig sokféle előnyöket eszközölt ki egyeseknek és zárandoklatoknak egyaránt. Ő különben a legfiatalabb püspök: 1871-ben született s öccse gróf Zichy János országgyűlési képviselőnek.

MAYER BÉLA, szatmári püspök, ép úgy, mint egykor Városhy Gyula, kalocsai kanonokból lett megyés püspök. Zomborban, 1838-ban született; titkára volt Haynald bíboros érseknek s 1881-ben lett kalocsai kanonok. Császa érsek halála óta mint főkapitányi vikárius kormányozta a kalocsai egyházmegyéjét, a melynek főtanfelügyelője is. Jeles paedagogus hírében áll, e körből vett beszédei s értekezései, vala-

mint a kalocsai egyházmegyei iskolák ügyében kifejtett buzgósága szereztek meg e téren tekintélyt.

BALÁZS LAJOSNAK, az új rozsnói püspöknek, nehéz gondja lesz egyházmegyéje anyagi ügyeivel, melyeket nemrég lemondott elődje ugyan csak összekuszált. Balázs a szegény váci kanonoki stallumból emelkedett a szintén szegény rozsnói püspökségre; Schuster Konstantin váci püspöknek titkára s irodaigazgatója volt s talán megtanulhatta volt főpásztora oldalán a gazdálkodást annyira, hogy a Rozsnyón rá váró bajokkal megbirkózhasson. Most ötven éves és eddigi működési köreiből mint jó szervező tehetség volt ismeretes.

AZ UTOLSÓ LOVAGI TORNA.

Irta Krúdy Gyula

Az unatkozó vidéki emberek sok mindent kitalálnak. Ha olykor haza megyek a szülőföldre, csak hallgatom az ismerőseim mesélését, legendáit olyan eseményekről, dolgokról, a melyeket jobban ismertem, mint ők. Hiába, a fantázia még mindig ott van a homo-

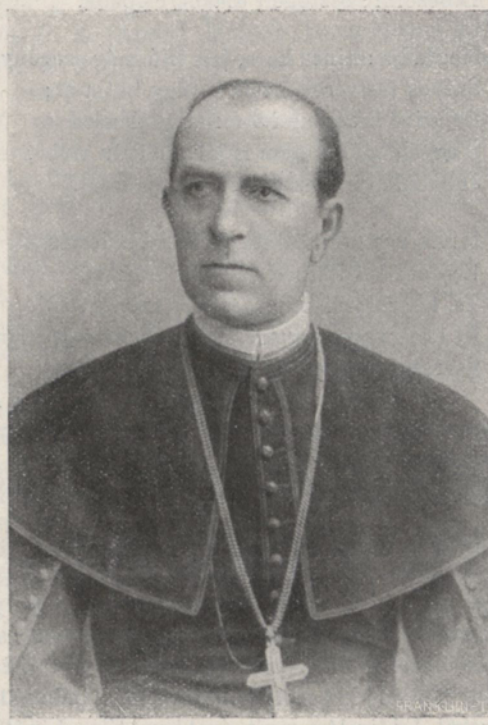

VÁROSV GYULA KALOCSAI ÉRSEK.

Goszleth fényképe.

GRÓF ZICHY GYULA PÉCSI PÜSPÖK.

Csincsák Ernő fényképe.

MAYER BÉLA SZATMÁRI PÜSPÖK.

Koller utódat fényképe.

PROHÁSZKA OTTOKÁR SZÉKESFEHÉRVÁRI PÜSPÖK.

kon, a hol a délibáb játszik és ha a szél meghajlítja a pusztai jegenyét, messziről úgy látszik, mintha óriások futnának keresztül a szemhatáron. A kis tanyákon és ócska udvarházakban hallani néha olyan vad történeteket, hogy megemészteni igazán nem tudná más, mint az a jó nyírsegi gyomor. Itt nem kételkedik senki, itt mindenki hisz a másoknak. Ha a Gaálok előhozakodnak néha napján valami új mesével, új legendával, új bolondsággal, a melyet hosszú unalmas télen kigondoltak, a Zathureczkyek, Kunfalvyak, Birták, a kik épen a környéken laktak, jámboran bólogatva hallgatják meg a Gaálok hazugságait. Sőt még segítenek is a terjesztésében, ha a városba vetődnek és pohár pálinkára a czukráshoz betérnek.

— A Gaálok örökölték, nagy vagyont örökölték. Eddig még csak titkolják a selymák, de hamarosan kitűnik.

Az ilyenfajta titokzatos mondások mintha nem is a kis, szűk és füstös Corini-czukrászdában mondatk volna ki, hanem Isten szabad ege alatt negyven ezer ember előtt. Gyors paripákra ülnek a mondások és beszáguldják az egész vármegyét. Tabon már azt is tudják, hogy a Gaálok az egri érsek hagyományozott, míg Sűvöltőn így beszélnek:

— A fiatal Gaál Gábor már tanulja is az amerikai mintagazdálkodást. Olyant rendez be az új birtokon.

Mire a Gaálokhoz visszaérkezik az a kis megöldött kövecské, a melyiket valamelyik unalmában a eszmája orrával megmozdított, már kastély lett a kavicsból. Ők maguk csodálko-

Uher fényképe.

BALÁZS LAJOS ROZSNYÓI PÜSPÖK.

nak legjobban és ez a csodálkozás nincsen minden hit nélkül. Lassan maguk is hinni kezdik, hogy van valahol valami örökségük, — pedig ördögöt van.

Hálából-e vagy csupán a nagyotmondás

iránti hajlandóságból nem sokára ezután Gaál Mátyás töröli meg agyagszínű bajuszát a Corini-czukrászdában és így szól az ott lebzslő városi urakhoz:

— Kutya mája! Ezek a Zathureczkyek burokban születtek. Mintha nem is a Habsburgokat illetné meg az a mondás, hogy a házasságban szerencsésük van, hanem a Zathureczkyeket. Nemsokára olyan mátkaságról hallunk, urak, hogy még álmában se jutna eszébe senkinek a vármegyében. Épen egyik Zathureczky fiúról van szó...

A Corini-czukrászda semmittevői egy darabig találgatják a dolgot, de Gaál nem szól, csak hamiskásan nevet vastag bajusza alatt.

— Majd kitűnik. Nem jó előre tudni a jövőt, — mondja és visszamegy falujába.

Birta Sámuelről, a ki addig csak amolyan kis kurtanemes volt, a milyen nagyon sok ezer akadt, egyszer az tudódott ki, hogy a dédapja révén tulajdonképpen francia márkí lehetne, ha akarna. Az a régi Birta a sors csodálatos körülményei folytán francia földre vándorolt és a király barátja volt. Birta Sámuel vállat vont és kedvetlenül legyintett:

— Ugyan hagyjátok el. Még ez is valami?

Igen, ha megtalálnák egyszer az utolsó Árpád-házi királyt és az véletlenül egy Birta volna, az már volna valami. Ámbátor én nagyon azon se csodálkoznék.

De a legbolondabb esete valamennyi között mégis csak a Gaálok volt. Ha már bolondság kellett, ott voltak ők elsőnek. Nem igen vehette fel velük senki a harcot. Esztendőről-esztendőre új hazugságokat kitalálni és traktálni vele a világot; hóbotos álmokat álmodni; mindenféle kalandos régi okmányokat feltalálni: — ez a Gaálok dolga volt. Csupán a szerelemmel nem bíbelődtek. Megházasodtak, mert a familiában mindig annyi sok szegény leány volt, hogy mindegyik Gaál akár három feleséget is elvehetett volna. A Gaál-lányoknak ugyanis az volt a bajuk, hogy nagyon szépek voltak, de sokan férjhez nem mentek. Vagyis csak ritkán mentek férjhez... A szerelem Tab, Sűvöltő és Geszteréd tájékán a Zathureczkyek tulajdona volt. A hogy régebben a nagyurak monopolizálták a sőt, úgy birtokolták itt a vármegye szélein a szerelmet a Zathureczkyek. Minden szép asszonynak, szép leánynak ők udvaroltak; minden valamirevaló gáláns kaland Zathureczkyvel történt; özvegyasszonyok vigasztalója, szép leányok táncoktatója, örökös vőfély volt minden született Zathureczky. A mellett tökéletes lovagok voltak. Otthon zsíros ruhában és rongyos csizmában üldögéltek, nyáron még fehérben is szívesen jártak a falujukban, de ha szép asszony tűnt fel a látóhatáron, a Zathureczkyek nyomban leborotvtázták a szakállukat és első dolguk volt hátszlavot szerezni. Talán ha a fejüket kérte volna tőlük valami szép asz-

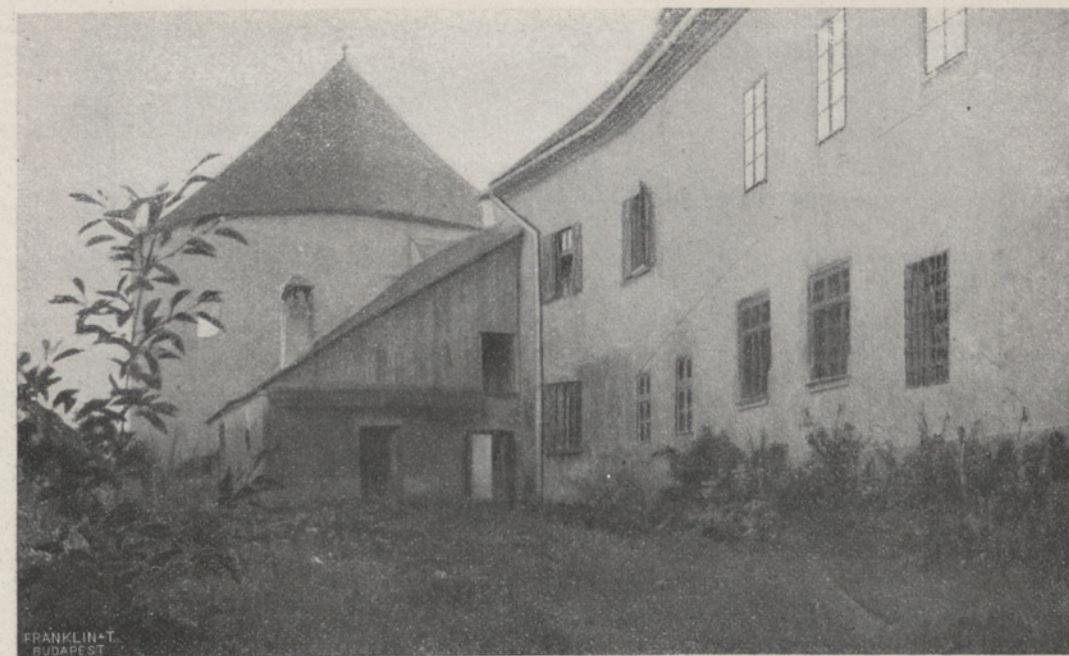
szony, még azt se tudták volna megtagadni. A kis Zathureczkyek már kölyök-sorban védelemzői és pártfogói voltak a mezítlábas falusi leánykáknak. Jól megdöngönyözték a parasztfiúkat, de ezt mindég úgy csinálták, mint mikor a császár megeri engedetlen jobbággyát. A parasztfiúk nem is igen mertek szembeállani a Zathureczky-gyerekekkel. Tűrték az ütleget.

— Én tettem, Zathureczky, — mondták a kis kölykök és az apjuk otthon megdicsérték.

A história nem jegyzi fel, hogy a Zathureczkyek odahaza is olyan lovagok voltak a saját feleségeikkel és leányaikkal szemben, mint az idegen nőkkel. Sőt egy rossz szólás-mondás azt tartja, hogy: «Annyit sir, mint Zathureczky-né.» Sirtak-e, busongtak-e a Zathureczky-asszonyok odahaza, az nem tartozik ennek a történetnek a keretébe. Ha sirtak is, arra nézve a nagyszakállú Zathureczky Gábor intézkedett már, mondván:

— Az asszony dolga, hogy fonjon, főzzön és sírjon. A többit bizza a férfiakra.

Elég az hozzá, hogy abban az időben egy nagyon szép özvegyasszony éldegelt azon három falvak egyikében, a hol még a szőlőpásztor is vagy Gaál volt, vagy Zathureczky, de ha

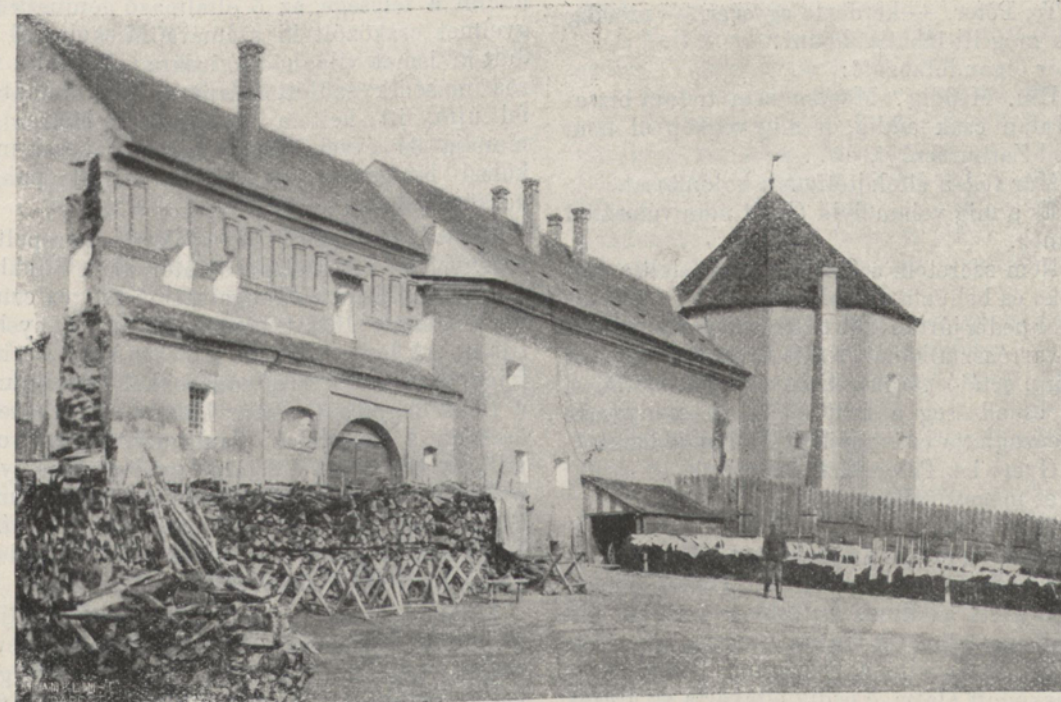
AZ ERZSÉBETVÁROSI APAFI-KASTÉLY KELETI FALA.

A KERESDI KASTÉLY SZÖGLÉTBÁSTYÁJA.

A KERESDI KASTÉLY EGYIK TORNYA.

AZ ERZSÉBETVÁROSI APAFI-KASTÉLY. — Dr. Nielsen Konrád fényképe.

egyik sem a kettő közül, akkor más nem lehetett, csak Birta. Gaál Jolán Enyiczky Samuné volt az a bizonyos özvegy menyecske és mert szép fehér ökrei, csinos, rendes gazdasága, szép nagy háza, sőt megtakarított pénzcskéje is volt, szebb volt minden korabeli Gaál-leánynál. No hiszen talán a nélkül se lett volna halványabb tüzes szeme, barnább fehér arca, daliásabb a termete... Talán a nélkül se. De így mindenesetre fehérebb volt az arca («patikaszínű», — mondták a szegény Gaál-lányok), a termete pedig olyan volt, hogy egy grófnő se lehet külön. (A Gaálné erre is csak nevettek: Ó, be bolondok a férfiak; nem tudják, hogy Kunyecz Jusztinián, a debreczeni nőszoó, még egy csontvázból is Mária Terézia-termetet tudna formálni, ha erre rendeletet kap.)

De hát a férfiak bohók voltak és Zathureczkyeknek állandó hátszlavuk volt. Még a deres szakállú Zathureczky Mihály is felült néha erre a hátszlóra és végig poroszkált a falun, mondván, hogy vajjon nem felejtett-e még el lovagolni; de a paripa, tán csak megszokásból, akkor is, midőn az öreg ült a hátán, a Gaál Jolán háza előtt kényesen emelte a lábát, felkapta a fejét és rázta a sörényét,

AZ ÉPÜLŐ KOSSUTH-MAUZOLEUM A KEREPESTI-ÚTI TEMETŐBEN.

mintha akár Zathureczky Pista ült volna a nyeregben.

A Gaálok nem valami nagy örömmel nézték ezeket a lovaglásokat. A ló és lovas néha órákig álldógált a muskátli ablakok előtt. Némelyek látni vélték, hogy ilyenkor kinyúlik egy fehér kéz a virágserepek közül — mintha egy lilom hajolna ki, — és a paripa nyakát megveregeti.

A lovas is lehajlik és azután a paripa még kényesebben lépked a homokos uton és a lovas ábrándozva ereszt el a kantárt.

— Az angyalát! — kiáltott fel épen Gaál Napoleon, mert neki a nevén kívül semmi egybe sem volt, még bundája sem és épen ezért télen nem nagyon mozdulhatott ki a házból. — Összetöröm a Zathureczkyek családját. Mit akarnak Gaál Jolán! A világ minden asszonyának, lányának elcsavarhatják a fejét, de Gaál Jolánt ne bántsák.

No hiszen, ha csak a Gaál Jolán fejről lett volna szó. De ott volt a szép nagy kóház is, a kapuján az Enyiczkyek és Gaálok egyesített címere. A koronák szarva a czimer-pajzs felett összesen tíz volt. Még az Andrásyoknak is csak kilenc ágú koronájuk van. A tágas udvaron még ott nyújtóztak Enyiczky agarai és a vadász csizmáját, bundáját és sapkáját még épen úgy szellőztette néha a szolgáló, mintha a tekintetes ur még élne és szomszédolni Süvöltőre ment. A pipáit megtörölgették és egyszer még kétesdűvű puskáját is kitisztáltatta az özevgy Birta Pállal, a falubeli kovácsmesterrel.

Gaál Napoleon csaknem leharapta dühében a bajuszát.

— Werbőczy szerint tulajdonképen a miénk volna szegény sógorunknak a hagyatéka, agarak, pipák, bundák. De Werbőczy már meghalt és majd valamelyik hunczut Zathureczky fogja a fejébe húzni a vidrakusmát nem sokára.

A többi Gaálok is ezen a véleményen voltak. — Ha már mindenáron férjhez akar menni Jolán, menjen valamelyik Gaál-fiuhoz. Van belőlük elég. Igaz, hogy a Gaálok nem tudnak szépeket mondani, táncolgatni meg ábrándosan sóhajtozni, de még mindig ér annyit a csizmasarkuk, mint az egész tót familia.

Ilyenformán ütött ki a háború a Gaálok és Zathureczkyek között. De hiszen másképen nem is lehetett volna, mint úgy, a hogy történt, hogy egy szép asszonynak a mosolygása megbolygatja egyszer azt a szép egyetértést, a mely már sok esztendőre fennállott a két család között.

Gaál Napoleon, mert épen ő volt a legöregebb, pünkösdkor megüzente Süvöltőre Zathureczky Sámuelnek:

— A mi kertünkbe ne járjatok, rózsát más-hol szakszítatok. Napoleon de Gaál. Tabon és Geszterédén.

Zathureczkyék megkapták a különös üzenetet, nyomban feleltek is rá, az igaz, hogy nem

valami szépen, mert, mint mondatott, ők csak táncolni tudtak.

— Az a rózsza a mienk, a melyiket leszakítottunk. Egyebekben pedig a fogatlan házörző ebnek nem félünk az ugatásától.

Hát ezzel meg volt pecsételve a hadüzenet. Kétszáz esztendővel ezelőtt még tán marha vérbe mártott kardot hordoztatott volna körül a hajduival Gaál az uradalmaiban, de mivel hogy kétszáz esztendővel később tartunk, csak annyit mondott a család férfirendben lévő tagjainak:

— A hol Zathureczkyt találtok, üssétek le a derekát.

Folyt, folyt a háború. A Gaálok egészen fellanyozódtak a sajátos munkálkodásban. Éjjelnappal két Gaál örködött a Jolán asszony ablakai alatt. Töltött pisztoly volt a zsebökben és ha nagyon zivataros volt az éjszaka, a kutyák vonítottak és a szél dorombolt, talán csak a saját bátorításukra és a mások megfélemlítésére, az éjbe lőttek, s a durranásra sikoltva ébredt fel odabenn Gaál Jolán. Az ablakot megkopogtatták kívül:

— Nem történt semmi, Jolánka, — szólt be az őrtálló Gaál. — Aludjon nyugodtan és álmodjon szépeket.

A menyecske sirt, kétségbeesett, de nem tehetett semmit. Ismerte hőbortos családját. Tudta, hogy míg le nem múltott a havuk, nem lehet a Gaálokkal okosan beszélni. Azért csak hagyta, hadd vigyázzanak az ablakai alatt. Sőt néha unalmában szóba állott az örkökkel. Bizonys Gaál Péter volt a legszorgalmasabb az örködők között, Jolánnak gyermekkori játszótársa, félig-meddig unokabátyja.

— Te, Péter, — kérdezte egyszer, — meddig fogtok még itt lábatlankodni?

Péter elgondolkozott:

— Hm. Meddig? Magam sem tudom biztosan. Talán csak addig, a míg végkép el nem felejt Zathureczkyt, és...

— Már régen elfelejtettem a bolondosat.

— És a míg valamelyik Gaált nem választod férjednek.

— Nem szeretem a Gaálokat, — felelt a menyecske és behúta az ablakot.

Péter pedig járt tovább odakünn. A menyecske ült a varróasztalkánál. Nézte a varrást, meg az odakünn sétáló férfút. Délután volt, unalmas, nyári csendesség a falu felett. A menyecske megkocogtatta ezüst gyűszűjével az ablakot.

— Gyere be, Péter. Üzonnázunk.

Péter megcsóválta a fejét:

— Nem szabad.

Aztán körülnézett és besurrant a kapun.

Alig hogy az udvarra lépett, hirtelen lódobogás hangzott az úton. Zathureczky Gábor jött lóhalálban. A lováról ömlött a tajték. Az arca feldúlva. Észrevette a besurranó Pétert. A ló felágaskodott alatta, ő pedig elakart a arczát. Aztán az öklével megfenyegette a házat. A pa-

ripa vékonyába nyomta sarkantyúját és elvágatott arra, a merről jött.

*

Természetesen párbaj lett a dologból. Csak, hogy az se olyan párbaj volt, mint a milyeneket az újságban olvasni. A Gaálok és az öreg Zathureczkyek látszólag kibékültek, hogy együtt intézzék el a két fiúnak a dolgát.

— Kár volna a nemes vérért, — mondotta Zathureczky Sámuel.

— Magam is azt mondom, — felelt Gaál Napoleon. — Verekedjenek kopjával, mint az őseink. A megyei múzeumban — egyszer ott jártam, — a kapunál áll páncezlban két lóhátas középkori vitéz. Ez a két vitéz jutott most az eszembe. Elkérjük a múzeumtól a páncezt és sisakot, és a fiúk verekesznek az Almás-réten.

— Helyes, — felelték a Zathureczkyek.

Tehát párbaj, még pedig középkori párbaj. A kis falukon végigvágatott a hír, végig az egész vármegyén. Még öreg alispánunk is megelégedetten bólintott:

— Már csak meg kell adni ezeknek a Gaáloknak, hogy eredeti fiúzkók.

A párbaj napja és órája is meg volt határozva. Gyűlt, gyülekezett az atyafiság a komaság az Almás-rétre. A pillangós mezőt ellepték az emberek; feketedtek a férfi arczok és a színes nő ruhák kimosolyogtak a barnaságból. Még valami kisebb követválasztásra se gyűlt össze ennyi nép. Szekértábor állott a kis erdő alatt, a hol a két bajvivót felöltöztették a nehéz páncezlba. Zathureczky Gábor intett a kürtösnek, az belefújt a trombitába, a bajvivók előrobogtak és a viadal kezdetét vették.

Hej, hogy nézték visszafojtott lélegzettel a lovagok tornáját! A páncezl zörgött, a kopja csattogott, koppant a sisak... Zathureczky zuhant le lováról és az emberek éljent kiáltottak a győztes Gaálnak.

Most már úgy kellene befejezni ezt a történetet, hogy Gaál Péter megkapta jutalmul a Jolán kezét. Dehogy, dehogy. Nincsen olyan szerencséje a Gaáloknak. Jolán a párbaj izgalmai alatt elköltözött vidékünkéről és soha többé vissza nem jött.

S azóta haragusznak egymásra a Gaálok s Zathureczkyek.

JÓKAI TARDONÁN.

Közel másfél éve már, hogy Jókai megtért nemzetünk Pantheonjába. Az Arany-, Petőfi-, Jókai-triász utolsó tagja is csak az emlékezeté már. A folyóiratok a Jókai halálával bennünket ért utolsó nagy nemzeti gyász óta igyekeztek a költő életének lehetőleg minden egyes mozzanatát megvilágítani. Pedig a nagy férfiak minden egyes lépése érdekes és tanulságos. S az apró adatokból lehet aztán megalkotni teljes pályafutását.

Borsodvármegye is dicsekedhetik Jókaihoz fűződő emlékekkel. 1849-ben, midőn nemzeti szabadságharc porba tiporva feküdt, a szétlő Bükk-hegyek rejtett völgyei nyújtottak menekedek a bitó elől menekült nagy írónak. Majd midőn a felesége, az ő oltalmazó géniusza kegyelmet eszközölt ki számára, Miskolcra indult ki ismét világhódító útjára. «Miskolc város második szülőtte- városom. Itt támadtam fel újra, itt keltem siromból új életre» — mondja 34 évvel később egy ugyancsak miskolci látogatása alkalmával tartott pohárköszöntőjében.

Borsodvármegyét Jókai gyakorta szerepelteti regényei és elbeszélései színteréül. A Bükkben való bujdosását a «Tengerszemű hölgy» című az Akadémia által megkoszorúzott regényében írja le. «A hol a világnak nincsen szája» című fejezetében festői szép vonásokkal rajzolja meg a Bükk-hegységet. Pazar költészettel írja le az őserdőt, a szentléleki Paulinus-kolostor romjait, az Örvénykő tetejéről nyoloz vármegyére nyíló fenséges kilátást. Szép szavakkal emlékezik meg tardonai házigaárdájáról, Csányi Benjaminról és a falu lelkészéről, tiszteletes Parasznai Rácz Endréről.

Mikor e sorok írója 1902 nyarán utoljára beszélt a lelkésszel, már akkor az 85 éves, hófehér szakállú agastyán volt. Szívesen igyekezett felújítani emlékezetében az 53 évvel azelőtt történt eseményeket, hogy kéresemre

elmondjon egyet-mást Jókainak ottani tartózkodása idejéből.

— Míg Jókai körülbelül egy félévig a községünkben lakott, — kezdé az öreg a beszédét, — mindennapos pajtása volt az akkori intelligencia fiatalabb tagjainak, kik közé tartozott rajtam kívül még a sógorom, Csányi Béni, Szent-Imrey és Bodolay földbirtokosok, kiket már régen eltemettem. Késő őszig, míg a hó vastagon el nem lepte a tájéket, igen gyakran kijárogattunk a környék legszebb pontjaira: a szentléleki klastromhoz, Látókőhöz, a Pogányoltárra, a dédesi vár tetejére, hol aztán száraz galyakból nagy tüzeket raktunk és mellette szalonát pirítottunk. A dédesi pusztavár udvarán kikémlelte Jókai a még nem egészen betemetve levő kútödröt és a közelben eladulva tenyésző szegfű-, zsályabokrok helyén a közel 400 év előtt itt lakott Perényi várkasszuszonyok virágoskertjét. Felkutatunk — leginkább az ő kedvéért — a Bán-patakjába siető csermelyek legsötétebb völgyeit túl a Látókővön s a mai Losonczy-féle vadászkastélyon, hová ezelőtt száz esztendő alatt se vetődött emberi teremtmény, s hol az őznek, szarvasnak volt rejtőző tanyája. Késő ősszel nyílik ott az ibolya és gyöngyvirág. Említette is Jókai, hogy ezt az ősvadont meg fogja énekelni valamikor egy, a magyarok hőskorából, talán e tájak elfoglalójáról, Bors vezéről írandó művében, mert ez kiválóan alkalmasnak látszik a pogány magyar mitológiából vett históriák színteréül. — Hiszen az ősmagyar vallás itt a Bükk háta megettí falvakban tartotta fenn magát legtovább e hazában, — egészen Kun László király idejéig.

Mikor aztán beköszöntöttek a hideg napok, — folytatta a lelkész, — elüldögtünk a pinczében a temető alatt, majd meg itt nálunk sakkoztunk, ennél a nagy ócska asztalnál.

Az Úr házába is eljött egy párszor Jókai a kedvemért. «Nem szoktam ugyan templomba járni, de téged szívesen meghallgatlak», — mondta nekem egyszer.

... Miután láttam, hogy az eleinte szófukarnak mutakozó lelkész reményen felül közlékeny lett, bátor voltam felkérni, mutátna meg a hajlékot, a melyben a bujdosó író lakott, mire ő készséggel vállalkozott.

Kiballagtunk az ócska református parókia udvarából. A pap magas életkorához képest nagyon szilárd és gyors lépéssel haladt fel a templom előtti partos úton.

A templomtól délfelé vezető legfelső utcán menve, elértünk először is a «Tengerszemű hölgy»-ben gyakran szereplő Telepy Károly jeles színművész (a festőművész atyja) által épített és lakott házhoz.

Ide szállt be először Jókai a feleségével és Rákóczy Jánosral, Kossuth titkárral a Haricza-völgye felől jövet 1849 őszén. A pap a parókia kapujából nézte a parasztnak öltözött, de azért mégsem egészen azoknak látszó idegeneket. Kis idő múlva átmegey hozzájuk a Telepy-házba. Jókai — se szó, se beszéd — neki ugrik a hosszú géhrokkba öltözött férfinak, torokn ragadja és Telepytől kötelet kér, hogy megkötözzék.

Telepy rákiált: — Ne bántsd, te, hisz ez a helybeli kálvinista pap, a ki igen jó fidélis cimborád lesz, míg a falunkban tartózkodol.

Jókai erre megkönyebbülten ereszt el s azt mondja:

— En biz a külseje után — teremtcscse! — azt hittem, hogy valami spion. Akkor hát szerusz, tiszteletes uram! Szíjjuk el a békepípát! — mondja neki Jókai és a nadragja korcából előhúzza a sallangos dohányzacskót, megkínálja vele a tisztelest.

Mondott még egyet-mást Jókainak Balla tardonai bíróval történt esetről, miközben tovább mendégeltünk.

A Telepy-ház, ez a hosszával az utcára néző, jelenleg palával fedett épület ma is elég jókarban van. A színesztől valamikor a pap vette meg; ő Csányi Béni fiának, Bertalanak adta el. Majd ismét gazdát cserélt, Turai nevű tulajdósa lett.

Elstáltunk a hozzá közel levő Csányi-féle házhoz. Egykor szomszédos volt ez a Telepyvel, most azonban közöttük a Csányi-ház eldarabolt portáján több új ház emelkedik.

Elbeszélte a lelkész, hogy az akkor középső,

A KOSSUTH-MAUZOLEUM EGYIK SZOBORALAKJA STROBL ALAJOS MŰTERMÉBEN.

most hátulsó szobában lakott Csányi Béni. Az akkori hátulsó szobában, melynek azonban most csak a helye van, mert időközben a ház belső végét lebontották, tartózkodott Jókai Mór. A ház még ugyanaz a régi épület, mely 1849—50 telén hajlékot adott a bujdosó írónak. Ócska faszindelylvel van fedve, az ablakain kopott zsáluk vannak. Hátul a kis patakra szolgáló kert tele van ültetve gyimölcsfákkal.

Jókai szobájának a ház háta megettí kertre nyíló ablakában állandóan egy kötel volt meg erősítve a czeblől, hogy elárulltatása esetén az író az ablakon kijutva, rajta a jó öles mélybe hamarosan lekúszhasson, honnan aztán a patlak mentén könnyen el lehet menekülni a Bükk rengetegébe.

Találkoztam-e tisztelőm uram Jókaiával azóta? — kérdeztem a lelkésztől.

— Még ezidáig nem, — ezután még úgy sem. Én nem mentem Pestre, ő neki meg nem vitt erre az útja. Egyszer régen járt itt a Bánvölgyén Kazinczy Gábornál a bánfalvai Wladár-kastélyban, akkor — úgy hallottam — mindenáron ki akart hozzám jönni, de ott ropantúl marasztották; azután meg kifogyott az időből.

Én ezután megköszönve a szíves közléseket, búcsút vettem az agg lelkipászortól.

Utolsó volt a találkozásunk, mert egy esztendő múlva 1903. nyarán ő is elköltözött a temető akáczombjai alá. A falu ősz remetéje sírba vitte szép emlékeit.

Miskolczi Simon János.

A PÉNZ PARLAMENTJE.

Az új tőzsde.

A pénznek, a mindeneiket dirigáló hatalmas pénznek is vannak törvényei, a melyek cselekvésének rendjét és irányát szabályozzák. És a pénz alkotmányos hatalom. Van neki parla-

mentje, a mely a törvényeit hozza és rajtuk örködik. Ez a testület, pénz ő felségének parlamentje: a tőzsde, a mely most, mint nemrégiben a másik kollegája, pompás új palotát kapott.

Hogy valaki ebbe a parlamentbe bejusson, mandátum nem kell hozzá, legfőkébb — megbízó levél, de azért kibukni innen is lehet. És ez a bukás van olyan kellemetlen, mint a mikor amonnan rekeszti ki az embert a közbizalom fájdalmas megcsökkenése. És itt is vannak miniszterek, a kik az ügyeket dirigálják, itt is vannak pártok és frakciók, a kiket azonban nem az sorakoztat egymással farkasszemet néző táborokba, hogy barátaik-e az általános, titkos szavazati jognak, hanem az, hogy az egyik *hausse*-ra, a másik *baisse*-re spekulál.

A laikust, mikor belép a Szabadság-téri új palota hatalmas, márványos kapuján, okvetlenül elfogja a respektus. Itt terem tehát a millió és itt hullámszik a levegőben a titokzatos, meleg fluidum, a mely úgy mozgatja a pénz láthatatlan, de meglevő tömegét, mint a végtelen víz hátán nyargaló szél a tenger hullámain. És mint a hogy a tenger vize se nyugodt teljesen soha, itt sincs soha teljes mozdulatlan. Ez a nagy folyam, a melyet *árfolyamnak* hívnak, mindig mozog, mindig hullámszik, néha irtózatoss viharok kavargják föl a vizet és ilyenkor bizony sok hajó léket kap, süllyedőbe jut, elmerül, még pedig nemcsak apró alkalmatosság, hanem — páncezlós hajó is. Mert az ilyen vihar hullámai áttörik a páncezlészekrények acélfalait is.

De hogy a parlament kénél maradjunk, az előcsarnokban itt is magyar díszbe öltözött portás áll, csak úgy, mint amott. Csak a színe más a parádéjának, amott zöld, itt fekete. De annak se sujtásosabb a bundája, annak se rámsabb a csizmája, annak se pörgőbb a kalapja és annak se hegyesebb a bajusza, mint ezé. Ennek a palotának is olyan a tagolása, mint

ANDRÁSSY FRANCZISKA GRÓFNÉ SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE.

a parlament épületé. Egyik oldalon az értéktőzsde hatalmas terme és helyiségei, a másikon az árutőzsde. Melyik itt a főrendiház és melyik a képviselőház, azt nem igen lehetne megmondani.

Különben is egyelőre még egy föld alatt vannak, az árutőzsde termében. Elférnek benne, a nélkül, hogy nagyon össze kellene szorulniok. Az óriási épület egész oldalszánya egy terem. Nagyon, mint a Vigadó nagyterme, a galerián nézelődő fiatal lányoknak megcsillan a szemük: milyen egyszerűen lehetne itt — táncolni.

Megnyugodhatnak. Folyik a tánc itt is, ha nem is húzza Banda Marci a talp alá valót. Pénz ő felsége itt, a maga otthonában, méltóságos képét leveti, egy csöppet se szertartásos. A bankok hideg nyugalma itt idegen. A pénz itt szabadjára ereszté kedvét, ugrál, hintázik, tréfákat csinál — oh de szörnyen drága tréfák ezek! — cigánykereket hány és dobálja magát ide-oda. De boldog az, a — kinek az ölébe hull!

Mert a börzén se csupa milliomos tolong. Vannak ott milliomosok és vannak, a kik — szeretnének milliomosok lenni. És vannak olyanok is, a kik már voltak milliomosok és nincs nagyobb vágyuk, minthogy még egyszer megismételjék ezt a kellemetes állapotot.

A rengeteg teremben hullámszik az emberáradat. Csoportok verődnek. A közepén az értékpapírokat adják, veszik a bankok asztalkái körül, a terem utcai fala mentén a nagy malomok vásárlói mustrálják tágas fülkékben a buzát, a felső sarokban — határidőre kötnek gabona-ügyleteket.

Vagy száz ember áll ebben a hangos csapatban. És egy se áll — csendesen. Élesen és vastagon, tenorban, basszusban sívít, zúg, harsog a kiáltás:

- Adok tengerit áprilisra nyolczvanhatért!
- Veszek nyolczvankettőért!
- Adok tavaszt húszért!
- Veszek tizenkettőért!

Folyton zúg, harsog a levegő, a magas és mély hangok egymásba verődnek és ebben az izgalmas zivajban a számok mintha — cicázának, fogósdit játszanának. Mint a birkozó atléták, mielőtt öltre mennének, körülzáncolják egymást, hol közelebb csúsznak egymáshoz, hol meg messzebb ugranak egymástól, — egyszer azután találkoznak, egymásba pattannak, a zsebekből kiröppennek a sárga földű bélyeges lapu könyvecskék, megvan a — *slusz*. És a mint megvan, eldőlt a küzdelem sorsa is; az egyik fél már aludt, a másik meg felül, csak azt nem lehet még tudni, hogy melyik az az egyik és melyik az a másik. Ez majd áprilisban derül ki a szerint, hogy mi lesz majd akkor a buza ára.

Olyan embernek, a ki nincs a tőzsde életéhez hozzászokva, ebben a lármás világban hamar megsédül a feje. A forró izgalommal tele levegő átjárja az idegeit és sajátságos bódult-

sággal nézi ezt a zajos nyüzsgést, mintha valósággal érezné annak a bizonyos nagy folyamnak eleven hullámszát.

De a mi a szédületen át is kellemesen cseng a fülebe, az a magyar szó muzsikája. Magyarul kinálnak, magyarul keresnek, magyarul adnak, magyarul vesznek. Idegen szó a budapesti tőzsdén nem hallatszik. Legalább hangosan nem. Már pedig itt igazán hangosnak kell lenni a szónak, ha azt akarja, hogy hallható is legyen.

Sorra leírni a pompás palota minden helyiségét, fejedelmi díszú elnöki termeit, hivatalos

helyiségeit, társalgóit, dohányzóit hosszadalmas dolog lenne. Hogy ez a palota a berendezésében fényes és kényelmes, az magától értetődő. Pénz ő felsége nem lakik nádfődeles kunyhóban.

A ROZSNYÓI FRANCZISKA-SZOBOR.

Rozsnyó bányaváros közönsége október 29-én kegyeletének és hálájának jeléül gróf Andrássy Dénes jótékonyágáról nevezetes neje, Francziska grófné emlékére márványszobrot leplezett le a város történeti nevezetességi Rákóczi-terén, a hol 1706 december 6-ikán a Krasznahorka várában székelő II. Rákóczy Ferencz a rozsnyói országgyűlést tartotta. Időrendben ez a harmadik márványba faragott női szobor hazánkban a pozsonyi Mária Terézia és a gödöllői Erzsébet-szobor után. A tervező művészek, Horvay és Szamovolszky a nemes grófné jótékonyágát ritka művészi érzékkel fejezték ki a szoborműben. Francziska grófné hófehér lázi márványból készült mellszobra magas, szürkesszínű kőből faragott, stilizált obeliszken áll, melyet Márkus Géza műépítész tervezett. Az obeliszk talpzatán Krisztus alakja látható, a mint két gyermeket karjával szeliden átfogva vezet a szobor felé, mintha a jótékonyág nem-tőjének oltalmába akarná őket adni. A gyermekek közül a leányka fölfelé néz a grófné márványalakjára. Az obeliszken elül aranybetűs felírás: „Andrássy Francziska grófné.” Az egész szoborműnek regényes háttere a több százados, magasba nyúló erkélyes őrtorony, mögötte a házak csoportja, tovább pedig az erdőkoszorús hegyvornok. A leleplezésen mintegy 150 egyesület, templom és iskola képviselője jelent meg szebbnél-szebb koszorúkkal. Ott voltak Andrássy Dénes és Géza grófok is s kíséretükben Sulyovszky István krasznahorkai uradalmi igazgató.

Markó Miklós.

ANDRÁSSY FRANCZISKA GRÓFNÉ SZOBRA ROZSNYÓN. — Serger Sándor fénykép.

A HÉTRŐL.

Halottak napja. Az idő az élők, a haladás és a munkáé, a mely nem ér rá vesztegetni soha, még a sírok mellett sem: ne vádoljuk tehát szűkmarkúsággal őket, a miért csak egy napot adnak az esztendő háromszázhatvanöt napjából a halottaknak. De ezt a napot meg kell tartani. Böles dolog az, esztendőben legalább egyszer kizarándokolni a temetőbe, a melynek a csöndje oly beszédes és a beszédessége úgy tele van bölcseséggel és tanulsággal. A pöffeszkedőnek eszébe juttatja, hogy — milyen kicsike helyen elfér majd, a szájakodónak, hogy a leghangosabb ajak is elnémul egyszer, a fáradtnak, hogy van pihenés és mindenkinek, hogy — egyformák vagyunk mindnyájan a mulandóságban, tehát illik, hogy testvérek legyünk az életben is. És az emlékezés e napján teljék meg a temető virággal, mert egy szál virágot megérdemel tőlünk minden bizonynyal a tanulságért, a mely-

nyelet használjon, hanem vágja hozzám ezt a követ ni!

Ezzel lehajolt és izmos két karjával fölemelte az udvar közepén heverő hatalmas malomkövet.

Az öreg ránézett a malomkőre, meghökken és lemondott arról, hogy ezentúl üsse a legényt. Elismerte, hogy az ilyesmihez már — nagykorú. Íme az orosz csár is egyszeriben hajlandó lett nagykorusítani a nemzetét, a mint ez lázadó erejével elkezdte emelgetni a — malomkövet.

A *«Knyáz Potemkin»*. Erre az úszó acélvárra, az orosz flotta legnagyobb és legszebb hadihajójára valóban a végzet tette rá kezét. Megjelölte őt, a magának foglalta le és társává tette, hogy belőle rémület és pusztulás áradjon azokra, a kiknek szolgálatára épült. Emlékezzünk, mikor a *«Knyáz Potemkin»* neve

Potemkin épült, a minden oroszok-csárja aligha fog több hadihajót rendelni.

Hurczolkodás. Vajjon az ember költöző-madár-e, vagy sem, ez is olyan kérdés, a mely soha se fog eldőlni. Mert van költöző ember is, meg olyan is, a melyeknek nem kell költözködni. Ezt háziúrnak hívják, azt meg lakónak, az első fajtát tiszteli a házmester, a másodikat — régulázza. Az előbbieket kevesebben vannak, az utóbbiak többen, bár — kevesebben szeretnének lenni és szívesebben volnának ők is háziurak. Így fertály hónapjában Budapesten mindig megmozdul és lábra kél egy csomó otthon, a családi tüzhelyet kerekre rakják és viszik egyik utcából a másikba. Van valami meghatározó és szomorú ebben a vándorlásban, mert hiszen senki se mozdul el szívesen a falak közül, a hol magát jól érezte, a hová kedves órák emlékei kötik. A ki tehát hurczolkodik, azt a kénytelen-

HALOTTAK NAPJÁN. — Szentmiklósy Z. festménye.

lyel szolgál. Jaj azoknak az embereknek, a kik se emlékezni, se hálának, se kegyeltesek lenni nem tudnak, mert azok igazán élni és szeretni se tudnak. A hol halottak napján a temetőben kopárak és virágtalanok a sírok, ott a városban kopárak és ridegek a szívek is. A hol a halottakról meg tudnak feledkezni, ott az élők se szeretik egymást.

Az orosz alkotmány. Az orosz csár, az atyuska végre rászánta magát, hogy megadja népének a *nemzetek nagykorúsági okmányát*, az alkotmányt. A körülmények, a melyek közt az atyuskának ez az elhatározása megfogant, egy anekdotát juttatnak az eszünkbe. Szól ez a história egy parasztagzardáról, a ki már megemberesedett fiával még mindig úgy bánt, mintha ez gyerek lenne. Meg is verte akárhányszor. A legény szörnyen röstelte a dolgot és egyszer, mikor az apja megint ostornyéllel akarta megfegyelmezni, hirtelen eleje toppant: — Édesapám, ha már emberről legény létemre még mindig meg akar verni, legalább azt tegye meg, hogy ne ilyen hitvány oszor-

bejárta a világot. Rajta gyúlt ki először — a sós viz hátán — a tűz, a melynek lángjai most is lobognak a forrongó Oroszországban. Emlékezzünk még, mikor hatalmas ágyú csövét föllázadt matrózai Odessza falai ellen fordították és mikor árboeza hegyén a piros lobogóval fenyegetve és féktelen elszántsággal k-landozta be a Fekete-tengert, halálos rémülettel töltve meg minden várost, a melynek kikötőjébe befordult. A csár egy egész flottát küldött ellene és — az üldözők megfutottak az üldözött elől. De dalmassá lenni az a forradalom ott a tengeren nem tudott. A *«Knyáz Potemkin»* akkor leszerelt, magát a csárnak megadta, hogy — még egy csapat mérhessen rá. Mert kiderült ma, hogy örvendnie a csárnak ezen a megadáson nem volt oka. Sőt neki talán jobb lett volna, ha akkor elpusztul a *«Knyáz Potemkin»*, legalább nem kellene most siratnia hűséges tengerőrményét, *Birilev* admirálit, a ki a héten a hajóval együtt a tenger fenekére került. A *«Knyáz Potemkin»* nek ugyanis a héten fölrobbant a kazánja és a végzetes hajó *elsüllyedt*. Nincs szerencséje a csárnak az ő hajóival, ezzel meg különösen nem volt. Abban a gyárban, a melyben a *«Knyáz*

ség hajtja egyik helyről a másikra. És mert hurczolkodni emberi dolog, ennek is megvan a maga osztályozottsága, a költözködésben is van rangkülönbség, fokozat a puhára tapétázott hatalmas bútorszállító kocsiól a földetlen, lapos társzekérig, a melyet az egy lónak maga is segít húzni a szegény, de emberséges érzésű *«partáj»*. A hurczolkodás nyáron se kellemes mesterség, azt tartják, hogy két költözködés fölér egy leégéssel, de tél idején, novemberi hidegben meg épen igen csúnya mulatság. Mégis költözködni novemberben is az emberek, mert — muszáj. Adja Isten, találják meg az új hajlékban, a mit keresnek, az élet meletét, a boldogulást és a nyugodalmat.

MŰVÉSZI SIREMLÉKEK.

E napokban a kerepesi-úti sírkert több olyan siremlékekkel gazdagodott, a melyek művészi szempontból lekötik figyelmünket. Nem is oly rég, általános panasz formájában volt hallható, hogy a míg más művelt nagy városok temetői a földi elmúlás érzését s az örök élet

BENICZKYNÉ BAJZA LENKE SÍREMLÉKE.

nagy gondolatát a szobrászművészet eszközeivel igyekeznek kifejezni, nálunk alig jut szóhoz a plasztikum, s azokban az emlékekben, melyeket az élők állíthatnak az ő holtjaik tiszteletére, művészi érték helyett, jóformán csak az a döntő kritérium, hogy vajjon minő anyagból: ritka vagy olcsó márványból készültek. A negyven-esztendő genova-i temető pl. gyönyörűen visszautkrözi a mai olasz nép fejlett izlését: ellenben a mi temetőink utjain tulontul elszaporodtak a kőfaragó-műhelyek sablonjai, a minduntalan ismétlődő obeliszkek, lefordított fátylat tartó barok-angyalok, s csak a legutolsó időben találkozunk gyakrabban olyan művekkel, a melyek eredeti szobrász-alkotások.

A síremlékek közül, a melyek friss díszai a kerepesi temetőnek, egyik *Erkel Sándornak*, az Operaház európai hírvolt karmesterének emléket örökíti meg: szobrászati részét *Róna József* mintázta, s a fehér márványból való, felül lant-formáján stilizált obelisz, *Márkus Géza* műépítész terve nyomán készült. A szobor anyaga bronz, s egy karesu, gyászruhás, hegedülő nőt ábrázol, a kivel a művész a zene busongó génuszát szimbolizálja. Arczán a fájdalom, s egész tartásából, jobb kezének lágy vonalban hajló mozdulatából végtelenül megható érzés árad ki. Az emléktalpnál *Erkel Sándor* domborművű arcképe látható, a karmesteri jelvényekkel: partitúrával és a vezénylő-pálczával. Az emléket hétfőn, október 30-ikán leplezték le az irodalom s a művészi intézetek képviselőinek kegyeles ünnepség keretében.

Egy magyar kubikos, egy elfáradt napszámos, a mint nehéz napi munkája után megpihen: Ez a *Vadnay Andor* síremléke. A szélesen mintázott akt: a kubikos meztelen alakja, a mely minden oldalról nézve puha körvonalat, érdekes silhouettét ad, — egy szikladarabon ül s mellette, a háttérben kis talyigája. Tipikusan paraszti arca komor, izmos kezei aláhanyatlának, s szeme búsan révedez. Művészi gondallal készült munka, s egyben találó szimboluma *Vadnay*, a volt csongrádmezei főispán működésének. A szobor *Kallós Ede* műterméből való, a kitől eddig is több jelesen sikerült síremlék látható a temetőben.

Beniczkyne Bajza Lenke síremlékén egy térdre boruló angyal jelképezi a gyászt. Mozdulata csupa odaadás, ruházata festői redőket alkot; tetszetős munka, csak azt kifogásoljuk, hogy tudtunkkal nem magyar szobrász műve: eredetije a genovai temetőt díszíti. Ugyanezt mondhatjuk a *Horánszky Nándor* emlékére, melynek fekete márványból készült magas keresztje előtt egy barokk-stílusú génusz áll. *D. I.*

A KIVÁNDORLÓK HÁZA FUMÉBAN.

A kivándorlási törvény életbe léptetése óta, a magyarországi kivándorlók Fiuménál hagyják el hazájuk földjét. A kivándorlás, bár a kormány jelen-

tékenyen megnehezítette, — sajnos — nem csökken, hanem a statisztikai kimutatások szerint, még emelkedőben is van.

A megélhetési viszonyok napról-napra súlyosbodnak; az élelmiszerek máról-holnapra drágulnak, így az élet is nehezebbé válik, a kereseti viszonyok pedig elsomorítóan rosszabbodnak. Mindehhez még hozzájárulnak a rossz gazdasági esztendő is. Nem csoda tehát, ha már a nép lelkebe is bele ette magát a kivándorlás vágya. Nem törődik senki azzal a bizonytalan jövővel, a mely osztályrésze azon pillanattól kezdve, a midőn rálepett a kivándorlási hajó fedélzetére, egészen élete fogytáig, azon pillanattól kezdve, a midőn Amerika szárazföldjére tette lábát. Az ezer számmal tönkrementek, agyoncsigázottak kinos vergődése sem riasztja vissza testvéreinket attól, hogy itt hagyják az anyaföldet s kivándoroljanak oda, abba a bizonytalan jövőjű világba, a hol már sokan tűntek el a szénbányákban, vasgyárakban, mint fáról aláhulló aszott levél, nyomtalanul.

Ezt a szomorú képet jórészt minden kivándorló ismeri: ha azonban valamelyik hozzátartozója, ismerőse jobb sorsáról értesül, akkor minden veszélynek, kétes jövőnek szemébe nevet; erőt vesz rajta egy rettenetes betegség: a sóvárgás oda, a hol a dollárak démoni fényénél annyi tiszta lélek jutott már zátonyra.

A kormány, a melyet annyiszor szidták és vádoltak a kivándorlás miatt, ezen a téren ép oly keveset tehet, mint akár egyes emberek. Végére is, az egyéni szabadságot sem a kormánynak, sem másnak korlátozni jogában nem áll, de nem is állhat. Mindenki ura akaratának; rendelkezik önnön maga és sorsa felett. S ha boldogulását más földrészen reméli, annak elérésében senki sem akadályozhatja. A kormány e tekintetben csak azt teheti, a mit tényleg tesz is, hogy minden törvényes eszközt felhasználjon arra, hogy azokat, a kik kivándorolnak, mindaddig oltalma alá vegye, a meddig egyáltalában lehetséges; megvédelmezze a szerencsétlen sorsú kivándorlókat a zsarolóktól, világbolondító ügynököktől.

A *Cunard-Line* tengerhajózási társasággal kötött szerződés alapján a magyarországi kivándorlók ezen társaság hajóin utaznak Amerikába. Úgy a hajón, mint a hajóig való utazás időtartama alatt, a kormány közegei szigorúan őrködnek azon, hogy a kivándorlási törvény intézkedései betartassanak s a kivándorlók az őket jogosan megillető elbánásban részesüljenek. Ezek az intézkedések mindjárt a Fiuméba való érkezés idejétől kezdve a hajónak New-Yorkban való elhagyásáig, tényleg szigorúan végre is hajtják s a tapasztalat kétségtelenné tette helyes voltukat. Ezek sorában a legfontosabban egyike kétségkívül a kivándorlók háza. Az

ERKEL SÁNDOR SÍREMLÉKE

állomáson megérkezett kivándorlókat, a kivándorlási iroda közegei a kivándorlási házba szállítják, a hol a hajó elindulásáig maradnak. Képeink a kivándorlók házában gyülekezett, útrakereszt kivándorlókat ábrázolnak. Akad közöttük mindenféle korú és fajtájú ember. Nagy átlagban azonban a kivándorlók túlnyomó részét a fiatalabb korú emberek, tehát a legmunkaképesebbek teszik ki. Egyik képünkön csupa ilyenek láthatók. Ezek a csoportok kizárólag magyarokat ábrázolnak. A kivándorlási iroda emberei a kivándorlók okmányait rendezik, podgyászaikat a hajóra szállítják stb. Mikor aztán minden rendben van, hosszú sorokban vonulnak fel a hajóra. Az arra vezető hidon három-négy orvos egyenkint megvizsgálja a kivándorlókat. A hajón is magyar orvos felügyelete alatt vannak az egész utazás tartama alatt.

Úgy tudjuk, a kormány legközelebb egy nagyobb szabású és a kivándorlókhoz képest célszerűbben berendezett kivándorlási ház építését vette tervbe. A kivándorlásnak fokozódása a mostani telep kibővítését teszi indokolttá.

Sz. T.

MIT HORDOTT MAGÁNÁL NAPOLEON?

A Napoleonra vonatkozó kutatások annyira belemerültek már a részletekbe, hogy alig van a nagy hadvezérnek az az aprólkos szokása, melyre többé-kevésbé pontos adatokat ne hoztak volna napvilágra. Még a zsebeit is átkutatták, — legalább egy újabb író komoly képpel mondja el, mi mindenfélét hordott Napoleon a zseibeiben.

Mint mindenkinek, neki is volt zsebkendője. Komornyikja minden reggel átadta neki, kölni vizet öntetett rá, előbb ajkához nyomta, aztán homlokához és halántékához. A zsebkendő nagyon finom batisztból készült s koronás N volt belehímézve. Darabjának 12 frank volt az ára.

A császár teljes napi felszereléséhez tartozott továbbá egy lorgnette, egy bonbonniere és egy tubákos szelencze. E három tárgy nélkül sohasem ment ki a szobából. Az udvari személyzet pontosan tudta, melyik holmit melyik zsebében tartja. Ha pl. hiában keresgéltek valamelyik zsebében, szólnia se kellett, valamelyik szolga mindjárt hozta az illető tárgyat.

— Dunan — mondta egy nap elcsodálkozva fő-konyhamesterének, — hát bűvész maga, hogy tudja, mit felejtettem el?

— Sire — felelt Dunan — észrevettem, hogy feleség a zsebkendőt mindig a bal, a dohányszelenczét pedig a jobb zsebében tartja.

Zsebbeli lorgnetteit Lerebours, egy a Pont-neuf-on lakó híres látzseres szállította. Többnyire aranyozott ezüstből készültek, áruk 150—220 frank volt. Napoleon nem volt ugyan oly közellátó, mint fivére, Lucian és Jérôme, lorgnette nélkül mégse látott messzire. Ha beszélgetett valakivel, szokása volt a lorgnettet gyakran szeméhez emelni s úgy nézni a beszélőre.

Bonbonnierejei kis kerek aranyba foglalt kristályvagy békateknő-skatulyák voltak. Egyiken-másikon medallion is volt valakinek az arczképével. Valami áizs-pasztillákat tartogatott bennük; ezekkel illatosította a száját. Egyéb édességgel nem is élt.

Tubákos szelenczéi nagyon sokféle formájúak voltak, a pápa, a szultán, Jozefin és Mária Lujza császárné, anyja, s mások ajándékai. Jobban szerette a tojásdad alakúakat, mert ezeket egy kézzel ki lehetett nyitni s nem kellett ezzel is tölteni az időt. Sokat és erősen tubákozott.

A csataterén — akárcsak Themisztoklesznél, Demosthenesznél és Hannibálnál — mindig volt nála méreg. 1808 óta az inge fölé húzott flanel-zubony fölött mindig függött fekete zsinóron valami szivalakú és mogyorónagságú selyemzacskó. A selyem alatt bőrzacskó volt, a melyet titkos recept szerint Condorcet, Napoleon udvari orvosa készített. A méreg pillanatnyi halált okozott. 1812-ben valami más, Yvan, a főbész által készített mérget kezdett magánál hordani, — ez azonban, mikor 1814-ben bevette, hatástalannak bizonyult. Mikora spanyolországi hadsereghez ment, akkor is intézkedéseket tett, hogy eleve ne kerülhessen ellenség kezére. 1815-ben, Belle-Alliance után, megint volt valami halálos szere, melyet egy a nadrágtartójában levő zsebben hordott.

Óra és pénz nem szokott lenni Napoleonnál. Ha véletlenül volt is a zsebében óra, sohasem nézte meg. Megegett, hogy vetkőzés közben ép úgy eldobta magától az óráját, mint akármely más holmiját. Ha dühös volt, vagy — a mi szintén gyakran megesett — dühösnek tetette magát, mint a kalapját, az óráját is földhöz szokta vágni. Ezért igen gyakran volt szüksége az órára. Különösebb dísz nélküli ismétlődő aranyórákat tartott, volt két ezüst-órája is, melyek útni tudtak. Egyik óráját Szent Ilona-szigetén e szavakkal adta Bertrand grófnak:

KIVÁNDORLÓ MAGYAR LEGÉNYEK FUMÉBAN.

„Épen két órát üttött éjjel után, mikor Joubertnek parancsot adtam a támadásra.”

Ha valamire járt és pénzre volt szüksége, adjutánsához fordult, vagy bárki máséhoz, a ki vele volt. Szobáiban mindig volt egy asztalálkában egy csomó aranytekeres, kisebb adományokra. Ha nagyobb összegről volt szó, bont irt a főkinestárnokhoz, vagy megbizta adjutánsát, fizesse ki magánpénztárából.

Eredeti ember volt s eredetiek voltak a szokásai is.

A „MALADETTA.”

Vidal balletje az operaházban.

A párisi Nagy Opera egyik karnagya, Paul Vidal, maga jött el hozzánk, hogy a m. kir. Opera karnagyi székén igazgassa egy régi szép balletjének itteni első előadását (október 31-én). Műve otthon már tizenkét év óta kedvelt műsordarab; tárgyat, egy délfraanciaországi, gasconne-i tündérmesét, Pierre Gailhard alkotta meg balletszöveggé, a ki azóta a párisi Nagy Opera igazgatója lett.

A pyrenéi havasok alján lakó Cadual fiatal pásztor, m helyt meglátja a Maladetta nevű havasnak szép, de gonosz tündérét: elefedi menyasszonyát Liliát, még esküvője estéjén is a csodás tündér után fut. Ez maga után csalogatja óriási jegesbarlangjába, kacérkodik a tüzes ifjúval, végül megígéri, hogy az övé lesz, ha Cadual állhatatos marad és megállja a szerelem próbáját. A próba az, hogy a pásztor önmagának képmását látja Liliával ölelkezni; ekkor erőt vesz rajta a féltékenység, le akarja szűzni képmását, — de kitűnik, hogy csak látomás volt az egész. Az állhatatlan szerelmelet a tündér kővé dermedti, a Maladetta egy göröngyvé.

A ballet zenéje az első hangtól kezdve mindvégig megragadó és gyönyörködtető. Vidal a hangszínek keresésének, a zenekar andalító, vagy hatalmasan ragyogó megszólaltatásának kitűnő mestere. A csoportos — vagy magán tánczokhoz való darabjaiban csupa lüktető élet, a legszabadabb forma, fulcsiklandó esengés-bongvas. Legszebb a kesergő vezérdallam, a melyvel a mű kezdődik, és egy régies menuet, de az egész zene bámulatos öntudatos művészettel van zenekari formába öntve.

A tánczokat a párisi operaház roppant színpada számára a világhírd Hansen tervezte; a mi kisebb területünkhöz képest Guerra Miklós kénytelen volt egyetmást átdolgozni, mindenki teljes megelégedésére. Balogh Szidónia (Lilia), Schmidek Gizella (a tündér), Smeraldi Cezár (Cadual), Brada (ezig-nyok kapitánya) játszották a főszerepeket.

Az ujdonság elég szép külső sikert aratott, de sokkal különben is megérdemelt volna.

K. I.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A „Budapesti Szemle” most megjelent novemberi számában első helyen *Héz Mihály* gróf Dessewffy Aurélról szóló tanulmányának első közleményét találjuk. Dessewffynek, a 48 előtti konzervatív

párt vezérének, Széchenyi legméltóbb ellenfelének pályája ma már nem érint aktualis érzelmeket és felfogásokat s így a történeti megítélés körébe tartozik. A tanulmány írója nagy képzettségre valló módon, magvasan tárgyalja előbb a konzervativizmus fogalmát, a forradalmat és a reakciót, majd a klasszicizmus és romanticizmus viszonyát, így megrajzolva Dessewffy politikai felfogásának hátterét. A további közleményekben *Wolfner Pál* befejezi cikksorozatát a szabadelvűség történetéről, *Friedrich István* éles hangú, de főrészeiben indokolt bírálatot mond a Károlyi Samu által nemrég kiadott Wesselényi-életrajzról, majd a szépirodalmi olvasmányok következnek: *Patapenko* „A maga emberségéből” című regénye *Ambrozovics Dezső* fordításában, *Lévay József* „Virág a fal tövében” s *Hegedűs István* „Monica” című szép költeménye. *Horváth János* befejezi *Flaubert* Gusztávról szóló értekezését, egy névtelen író egy régi magyar ügyvéd, *Georch Illés* elfeledett emlékezetét eleveníti fel. Az „Értesítő” rovat *Vértesy Jenő* költeményeit, *Leipnik Nándornak* a barbizoni művészekről szóló könyvét ismereti s egy rövid polemikus cikket közöl. A „Budapesti Szemle” *Gyulai Pál* szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában minden hó elsején jelen meg. előfizetési ára egész évre 24, fél-évre 12 korona, egyes fűzet ára 2 korona.

Az öreg tekintetes. *Gárdonyi Géza* új regény jelent meg e cím alatt. Az öreg tekintetes egy falusi öreg úr, a ki eladva kis ősi birtokát, Pestre jön lakni orvos vejéhez. Nehezen tud beleszokni a fővárosi életbe, sehoggy se bírja levetkőzni falusi szokásait s ezzel sok bosszúságot okoz környezetének. A becsületes, naiv öregnek fővárosi kalandjai, a számára új és idegen környezetbe való kelletlen beilleszkedése jóízű humorral és csendes szatírával van megírva s egyuttal exponálja a körül levő alakokat s jellemüket. Az orvos léha, könnyelmű ember, a ki apósának reá bizott pénzét elkártyázza s egész családjá kinos aggodalommal igyekszik a helyzetet az öreg úr előtt titkolni. Az állapotok lassan, észrevétlenül, minden zaj és drámai jelenet nélkül odafejlődnek, hogy az öreg tekintetes nem találja többé helyét abban a világban, a melybe belejutott s neki megy a Dunának. *Gárdonyi*ról ma már kétségtelen, hogy a művészi egyszerűség eszközeivel nálánál alig tud valaki jobban élni mai irodalmunkban. Tehetsége, világfelfogása, stílusa annyira megtisztult az utóbbi években, hogy most már a legnehezebb problémákat ép oly könnyűséggel tudja megoldani, mint a hogy a legköznapiabb dolgokból is ki tudja csiholni a művészi szikrát. A típus, a melyet legújabb regényében tollára vett, annyi sok példányban fordul elő a mai magyar életben, a mi-

A KIVÁNDORLÓK VÁRJÁK A BEHAJÓZÁST.

lieu, melybe főalakját belehelyezi, oly közvetlen, egyszerű valóságossággal van megrajzolva s az egészen annyira nem érzik meg a csináltság, az író homlokának verejtékezése, — hogy a regény képei a valóság erejével rögzítődnek bele az olvasó lelkébe. Talán ez a legtárgyalagosabb munkája Gárdonyinak, sohasem lép benne alakjai s az olvasó közé maga az író, nem magyaráz, nem okoskodik, csak elmondja nyugodt epikus hangon az eseményeket, s ez csak fokozza a mű hatását. A kedves, szép könyv a Singer és Wolfner cég kiadásában jelent meg s ára 3 korona.

Magyar nemzeti közművelődés. Balogh Bertalan ily című könyvében sok figyelemreméltó eszmét mond el a magyar közművelődési egyesületek szövetségéről, a nemzeti érzés ápolásáról, az irodalmi, művészeti és zenei kultúra fejlesztéséről, a magyarosításról és a magyarság erősítéséről. Lelkes szívvel s gondolkodó fövel írt könyv; Hornyánszky Viktor könyvnyomdájában jelent meg s ára egy korona.

Vallásos iratok. A magyar protestáns irodalmi társaság egy sereg különböző tartalmú vallásos iratot adott most ki. Ezek közt van Raffay Sándor könyve *Jézus példázatairól*, széleskörű irodalmi tájékozottságra valló, emelkedett stílusú munka; Kenessey Béla *„Női jellemképek”* című kötete, mely huszonkilenc történeti nőalak jellemrajzát adja, csak az a kár, hogy magyar nő egy sincs közöttük. E két kötet ára 2—2 korona. Az egyházi tudomány körébe tartozik Zwingli Ulrik híres *Commentarius*-ának fordítása, melyet dr. Tüdös István és dr. Pruzsinszky Pál végeztek nagy gonddal; ára 4 korona. A nép számára valók a *„Köszörői”* című sorozat kis nyolc filléres füzetekéi, melyek mindegyikét egy-egy jó nevű vallásos író írta; ilyen most tíz kerül egyszerre a nép kezébe. Mind e könyvek a Hornyánszky Viktor cég kiadásában jelentek meg.

Tudományos portyázások. Balogh Dezső e könyvében őstörténeti és mythológiai kérdéseket fejtet. Oly sikos terület ez, melyen még a legalaposabb képzettségű s legszigorúbb módszerrel dolgozó tudós is eleszik s oly vidékekre téved, a hol tudományos igazságnak nézi a fantázia merész szílményeit. Hát még a tudományos műkedvelő, a kit sem módszer, sem elegendő alapismeret nem támogat! Balogh Dezső ez utóbbiak sorába tartozik s ezért könyvéből csak nagy kritikával lehet kiválogatni, a mi benne tudományos érték. A munka Balassagyarmaton jelent meg s ára 4 korona.

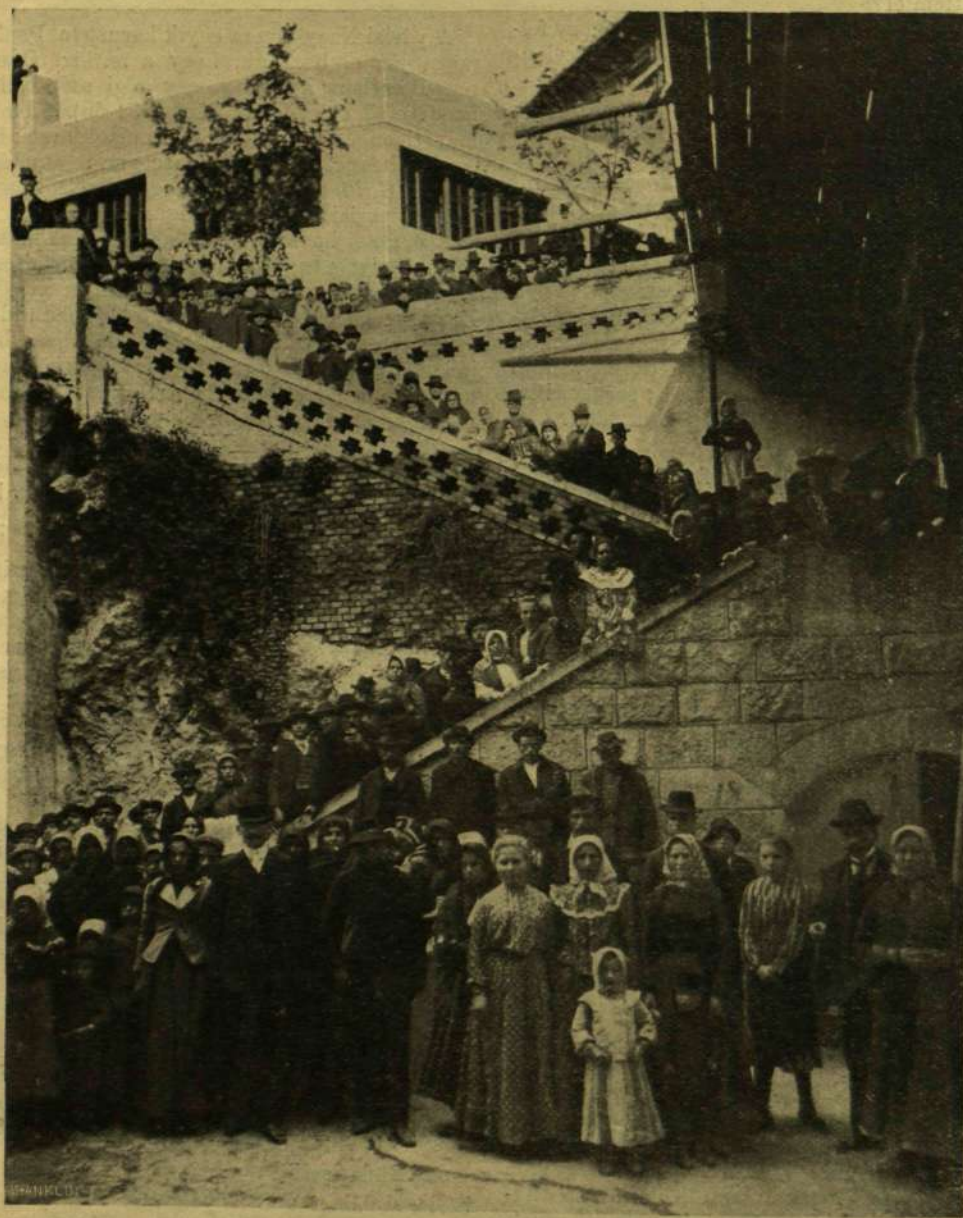
A Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának Értesítője, melyet mint az *„Ethnographia”* című folyóirat mellékletét dr. Semayer Vilibáld szerkeszt, szeptemberi füzetében egész sereg tanulmány közleményt, adatot s irodalmi ismertetést közöl a szerkesztőtől, Tömörkény Istvántól, Timkó Györgytől, Katona Lajostól, Ernyey Józseftől s másoktól. A füzet végén a szerkesztő beszámol a múzeum néprajzi osztályának az idei év második negyedében való gyarapodásáról.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közlebbi napokban: SZUK ENDRE, a budapesti Nemzeti Zenede és a Ludovika Akadémia gondnok, illetőleg zongora- és énektanára, meghalt október 26-án Nagy-Szent-Mihályon 46 éves korában, egy évi szenvedés után; özvegye és két kis gyermeke siratják. Jeles zenészcsaládból származott: atyja András a Nemzeti Színháznak, majd a Magyar Kir. Operának zenekari tagja,

nagybátyja, Szuk Lipót pedig, világhírű gordonkaművész volt. A hátrahagyott családot az elhunytak testvérbátyja, Szuk Géza (a Ganz-gyár villamosági osztályának igazgatója) vette védőszárnyai alá. — TOCZAUER ÖDÖN nádamenti járási főszolgabíró, tiszleletbeli főjegyző Kolozsváron, 36 éves korában. — MARKOVICS JÓZSEF magánzó Szombathelyen 92 éves korában. — CSAPODI ISTVÁN gimnáziumi tanuló, dr. Csapodi István egyetemi tanár fia, Budapestben 11 éves korában. — BITTERMANN KÁROLY bajszentiváni jegyző 54 éves korában. — SZEMERÉY IGNÁC 48-as honvéd a Honvédménház tagja 73 éves korában. — Dr. WOLFNER OTTÓ György joggyakornok — Wolfner József a Singer és Wolfner cég társtulajdonosának fia, — 25 éves korában. — NAGYAJTAI CSEREY ÁKOS megyebizottsági tag Kolozsvárt. — FAZEKAS JÓZSEF a *„Család és Iskola”* oktatásügyi szakközlöny 15 éven át volt szerkesztője Kolozsvárt. — Ilsvai és zolnai LEUSTACH ADOLF volt pestmegyei bizottsági tag és megyei közigazgatási tisztviselő Budapestben. — KEMECSEI KEMECHEY FERENCZ 48-as Sándorhuszár, Munkács város állatorvosa Budapecsten. — Dr. ifjú BAMBERGER BÉLA ügyvéd 49 éves korában Budapestben. — Rétszentmiklósi ÉLESS BÉLA ügyvéd Mátészalkán. — Gesztelei és balajti BALAJTHY KÁLMÁN pénzügyi számellenőr 39 éves korában Budapestben. — SCHULTA VILMOS Fiume városának egyik tisztelt polgára Fiumében. — KNOPP KÁROLY tenorista és jellemszínész, ki Budapestben született és több magyarországi városban is mint lírai tenorista működött, Weimarban. — ENGEL MIKSA 60 éves korában Budapestben. — Dr. HORÁK ENDRE r. kath. segédlelkész, egy sokat emlegetett bűnpörben ártatlanul megvádolt ember, a voloscai kórházban. — SZLAVIK ISTVÁN soroksári gyógyszerész 45 éves korában a Vörös-Kereszt kórházban. Az elhunytban Lengyel Zoltán képviselő nagybátyját gyászolja — BLAU SAMU föld-birtokos, herezeg Esterházy győmrői javadalmának bérlője Bécsben.

Özvegy nemeskéri KISS EDVARDNÉ született felsőházi Bátor Konstancia KISS EDVÁRD 48-as honvéd százados özvegye Budapestben. — MILERKER BÓDOGNÉ született Gottmann Anna Verseczen. — ÖZV. BESSENSZKY ANTALNÉ született Beltegar Anna Magyarlópon 69 éves korában. — BLEYER SÁNDORNÉ, született Lütsländer Fanny Nagyhaton 57 éves korában. — BAUMANN ANTALNÉ szül. Thury Margit 43 éves korában Budapestben. — VAJDA BÉLÁNÉ született

KIVÁNDORLÓK A FIUMEI KIVÁNDORLÁSI HÁZ UDVARÁN.

A „MALADETTA” CÍMŰ BALLET OPERAHÁZI ELŐADÁSÁBÓL.

Fuchs Teréz életének 29-dik évében Kolozsváron. — Páspóki Püspök Mária okleveles tanítónő Makón.

Szerkesztői üzenetek.

Emlékezz, emlékezz. Mondva csinált dolog, a költészet útját, hervadt virágokból összeállítva, egyetlen új vonás nélkül.

Az én falom. Természet. Kívánsága szerint értékre adjuk, hogy a versek közlésére nem vállalkozhatunk.

Két nap óta. Édes anyámnak stb. Az első halvány Szaboleska-utaztat, a többi meg csupa olyan dolgokat mond meglehetősen konvencionális módon, a melyeket időtlen idők óta kaptak a költők serege.

Te csalfa lány. Esküszögének. Egyik se vers: se ritmusa, se ríme, se füle, se farka.

Távolból. Némi ügyességgel van megíva, de több érdeme alig van. Hiányzik belőle a földolgozás; az egyéniség meglepő ereje, a művészi képzelet tüze s a nyelv zenéje.

Temetőben. Nagyon romantikus, nagyon messzire hagyja el a való élet talaját s mégis banális marad. Pedig néha van gondolata.

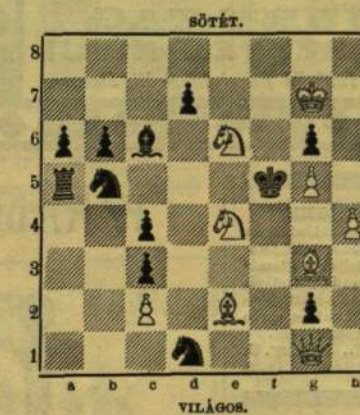
Édes anyámból. Merő próza, még pedig az unalmasabbjából.

Egyiknek ajkán. Egy kis hangulatot érzünk ki belőle, csak hogy ennyi még nem elég a jó vershez.

SAKKJÁTÉK.

2457. számú feladvány. Schiffer V. től.

(II. díjat nyert feladvány.)

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

A 2443. számú feladvány megfejtése Hoffmann A. től.

Világos. Sötét. Világos. a. Sötét. 1. Hg6—c7 Kc5—d4 (a) 1. — Ff3—e4 (b) 2. Vg6—f6 — Kd4—c5 2. f2—f4 — t. sz. 3. b2—b4 mat. 3. Vg6—g1—g3 mat.

Salvator Természetes vasmentes Lithion-forrás kitűnő hatású vese-, hólyag-, rheuma- és köszvénybántalmaknál. Vizeleti nehézségeknél, cukorbetegségeknek a légző- és emésztési szervek hurutainál. Budapest, főraktár Édeskuty L. urnál.

Vértess-éle Sósorszesz Minden házban szükséges.

Csak szavatolt tiszta minőségek!

Jelesebb minden más gyártmánynál.

„Rapid” tömökészülék

könnyűségi teszi lehetővé minden a háztartásban előforduló közt, szövött és leírások, harisnyikon, fehérneműn és posztón eszközöndő tömő munkák gyors és egyenletes szövéshez hasonló előállítását. Kezelése igen könnyű. 10,000 drb van forgalomban. Ára dronként használati utasítással együtt, kartonban 1 ft 25. Székhely: Budapest, Rottenbiller-u. 4B. Által. LEO LATEINER, Wien, L'28, Wollzeile 31.

Férföltönyt divatos szabással, gyapjuszövetből készült, mérték után finom kivitelben 25 kor.-ért LICHTMANN SANDOR szabómester, 11090b Budapest, Rottenbiller-u. 4B. E. csatl. Vidékre minták bérmentve.

KÉPTALÁNY.

A 41-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Kí könnyen hisz, könnyen csalatkozik

Felelős szerkesztő: Hoitsy Pál.

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

SUNLIGHT SZAPPAN

egyszerűsíti és megkönnyíti a ruha mosását, anélkül, hogy a szövésben kárt tenne. Idő, munka és pénz dolgában háromszoros megtakarítás.

Mindenütt kapható; Beszerzési források jegyzékével, ingyen mintával együtt kívánatra a helyi képviselő: DIAMANT B. N., VI Király utca. 98b szolgál.

Pacific **!! UJDONSÁG !!** **Pacific**

Oriási megtakarítás!

Minden háziasszony egy kísérlet után állandóan használja a

Pacific **„PACIFIC“** **Pacific**

**száraztojás-
lisztkelesztményt.**

*Tyuktojás felhasználásával
gyárja :*

Pacific **Strobentz Testvérek** **Pacific**

gyár részvénytársaság

Budapest, IX., Üllői-út 89.

A „PACIFIC” tojásliszt teljesen tisztá;
sült és főtt tészták, úgyszintén ezek-
részütémények és fagyaltok ké-
szítésénél kitűnően használható és
teljesen pótolja a sütésnél és főzés-
nél a tojás sárgáját. Négyzerte ol-
csóbb, mint a tojás, nem romlik és
ennél fogva mindig készenlében tar-
tható minden háztartásban.

Pacific **Pacific**

*A következő csomagolásokban van
forgalomban a Pacific:*

100 gramm ára 2 kor. 40 állér
(160 tojás sárgáját helyettesíti).

50 gramm ára 1 kor. 20 állér
(80 tojás sárgáját helyettesíti).

25 gramm ára — kor. 60 állér
(40 tojás sárgáját helyettesíti).

4 gramm ára levélben 10 állér
(6 tojás sárgáját helyettesíti).

Pacific **Pacific**

Kapható minden nagyobb fűszer- és
élelmiszerboltban és drogeriában.

Használt és új írógépek
részletfizetésre is.

Ruhamángorló
facsaró, mosógépek kaphatók
Würzburger és Társánál
Budapest, IV., Ujvilág-u. 19-21.

GERMANDRÉE
PORHANYÓS ÁLLAPOTBAN és TABLETTÁKBAN
Francia Szabadalom. A szépség útja, ideális illattal
feltöltött illat és erősebb és díszlet. A Germandrée
az arczsebnek egészséges és duzzadt ad.
1900 év Párisi Világkiállítás : ARANYÉREM
MIGNOT-BOUCHER, 19, Rue Vivienne, PARIS.

HATSEK-féle

Magyarország megyéinek

kézi térképe.

Az összes megyei térképek atlasza főlörkötésben 24 kor.
Minden megye külön is kapható, a megye nagysága szerint
40 és 60 fillér árban. Magyarország politikai térképe
40 fillér. — Kaphatók

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F.
és Fiai) részv.-társ.-nál Bpest, VI. Andrássy-
út 21. szám és minden könyvkereskedésben.

FOGÁPOLÓ-SZER
(Elixir, Por és Paszta)
KÉSZÍTIK A
BENCÉSEK
SOULAC-ban.
— 422 —
A. SEGUN, Bordeaux
JURY-TAG
VERSENYEN KIVÜL
az 1900-iki párisi vilákiállításón.

Serravallo

CHINA-BOR VASSAL

erősítőszor gyengélkedők, vörsegenyek és
lábbadozók számárá. Étvágygerjesztő, ideg-
erősítő és vérjavító szor. 10852

Kitűnő íz. Több mint 3500 orvosi vélemény.

J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.

Vásárolható a gyógyszerüzletekben filliteres árégekben
á K 2.60, egész literes árégekben á K 4.80.

KIRNER JÓZSEF utóda **Pirk J.** puskműves.
(Atlapított 1808. évben.)
BUDAPEST IV., Bécsi u. 2., gyár Róssa-n. 7.

A BALASSA-féle világhírű valódi angol 10843

Ugorkatej

a legkitűnőbb szépitő-szer felülmúlja az összes létező szépitőszereket. Azonnal eltávolít széplőt, májfoltot és minden tisztatlanságot az arczról és annak friss üdeségét, fiataliságot kölcsönöz.

Ára 2 korona. Ugorka-szappan 1 korona. Poudre 2 korona és 1.20. **Ugorka-Crème 2 korona.** Kapható minden gyógyszerárban és drogueriában.

Főszéktüldési hely: **BALASSA** gyógytára
Budapest-Erzsébetfalva.

INDRA TEA

A világ legjobb teája. — Mindenütt kapható

Indra Tea Import Company, Triest.

A
LEEJO5B

FEFÚJÁS, NATURALINFLACIÓ ENER. A SZERT NEM KELL BEVÁROSI, CSUPÁN EGYER. ALKALMAZÁS: PÉNZTÁR.

FEFÚJÁS ELLEN

ANTIDOL

FELPERCZ ALIGT HAT.

1000-3500 Ft. ÁRA 1-20 Kft. MEGVÁSÁRLÁS: A KÖZVETLEN ÉRTÉKESÍTÉS ÉRTÉKESÍTŐJE.

KAPHATÓ MINDEN GYÓGYSZERTÁRBAN!

Hogy karcsúvá lehecsünk

a nélkül, hogy edzésünknek ártalmára válna, ha
nálunk a „**PILULES APOLLO**”
melyek tengeri növények alapján vannak előállítva.
Ezért ártalmatlanságukról legegyszerűbben az
beparkolhat győgykezelés rövid idő alatt csatlakoztat
előjárásuk emponment és biztosított a kör
testiség győgykezelést mind a két nemnél. Ez a tit
minden elegans hölgynek, ki nyulának és fiatal
alagút mely akarja őrizni. Egy nagyon drágá
nál a 8. Magyarországi Gyógykezelési és Gyógy
egység. 5 Passage Verdun, Paris (XIX)
Baktérium-Ártalmatlanító, Készítési Budapesti
József, győgykezelés, Rendelési utas. 12. 192

MÁLNÁSI
SICULIA

artézia gyógyforrás

bicarbonatokban és konyhasóban a kontinens legidősebb természetes alkális sós savanyú vize. Széles körben diffúz artézia forrás. Píraltat étvéggyejtő és nyálkaoldó.

11078

A gyomorégést azonnal megszünteti. Koranyi, Kétly, Rigler, Vámosy, Hirschler, Issai, Onodi, Tausak, Polasak budapesti egyetemi tanárok és specialisták gége-, légcső-, tüdő-, gyomor-, bél-, vese-, máj- és hólyag-pántalmaknál a málnási

„SICULIA” gyógyforrás

természetes alkális sós savanyúvízzel minden eddig ismeri savanyúvízzel jobbnak minősítették. — Kézli tulajdonos „SICULIA” r. t. Málnás-fürdő (Háromszek m.). Fürdőtár Budapesten

LUX MIHÁLY drogéria-üzlete

IV., Museum-körút 7. Telefon 672.

Azonkivül 1 aphat minden gyógyeztárban drogéria- és fűszerekedésekben és 1 órában minden nagyobb városban.

Tessék a „Siculia” névre figyelni.

LEVÉLBÉLYEGEK

15,000 különf., ritka
valódi, kifogástal-
lan, teljes gyűjtemé-
nyeket is küld kívá-
násztás végett 50—
70% Szent és egyéb
katalogusok.

A. Weisz, Wien I., Adlberg. 8.
Bevásárlás. 11136

PARADI ÜVEGGYÁR RAKTÁRA
GÖRÖG ISTVÁN
 BUDAPEST
 M. ker. Kossuth Lajos utca 15. sz.
*Nagy választék mindensféle
 üvegekben.
 Asztali készletek stb.*

Igen jutányos árakon.

Kizárólag valódi amerikai

FÉRFI- ÉS NŐI CZIPŐK

DÚS VÁLASZTÉKBAN

Budapest, V., Dorottya-utca 6.

Köztudomásu, hogy valamennyi cipőgyártmány között a valódi amerikai készítmények a legjobbabb és legtartósabbak. Kérjük a n. é. közönség szives látogatását, hogy eredeti amerikai cipőink kitűnő minőségéről, elegáns formájáról, kényelmes voltáról és tartósságáról meggyőződést szerezzzen.

Bízatosak vagyunk abban, hogy egy kísérlet éppen elégséges lesz arra, hogy állandó vevőink maradjon.

Amerikai Cipő-Részvény-Társaság

A bostoni HOOD RUBBER Co. a világ legnagyobb gummi-szárczipő gyárának főértéktársa

Háromféle ár

15 K

20 „

25 „

HIRDET MÉNY.

Eszemmel közhírré téteték, hogy mintán a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium ellenőrző közege a Magyar Kir. Szab. Osztály sorsjáték (XVII. sorsjáték) I. osztályára szóló sorsjegyeket által vizsgáltaik, azok a főúrnokostokk árústítást végett kiadtak.

A Magyar Kir. Pénzügyminisztérium által jóváhagyott csonsolási terv itt következik

A Magyar Kir. Szab. Osztálysorsjáték Csonsolási Terve.

Tizenhetedik Sorsjáték. 110,000 sorsjegy 55,000 nyeremény

Első osztály		Második osztály		Harmadik osztály	
Betét 12 korona		Betét 20 korona		Betét 32 korona	
Húzás:		Húzás:		Húzás:	
1905 november 23. és 24.		1905 december 19. és 20.		1906 január 16., 17. és 18.	
Nyeremény	Korona	Nyeremény	Korona	Nyeremény	Korona
1 á	60000	1 á	70000	1 á	80000
1 á	20000	1 á	25000	1 á	30000
1 á	10000	1 á	10000	1 á	20000
1 á	5000	1 á	5000	1 á	15000
3 á 2000	6000	3 á 3000	9000	3 á 10000	30000
5 á 1000	5000	5 á 2000	10000	5 á 5000	25000
8 á 500	4000	8 á 1000	8000	8 á 2000	16000
30 á 300	9000	20 á 500	10000	10 á 1000	10000
100 á 100	10000	110 á 300	33000	120 á 500	60000
3350 á	40 134000	4350 á	80 348000	4350 á	130 630500
3500 nyer. kor. 263000		4500 nyer. kor. 520000		5000 nyer. kor. 916500	

Negyedik osztály Betét 40 korona Húzás: 1906 február 13., 14. és 15.		Ötödik osztály Betét 32 korona Húzás: 1906 márczius 7. és 8.		Hatodik osztály Betét 24 korona Húzás: 1906 márcz. 28-tól ápr. 24-ig.	
Nyeremény	Korona	Nyeremény	Korona	Legnagyobb nyeremény szerezés eseten <i>Korona</i> 1.000,000 <i>(Egy millió)</i>	
1 á	90000	1 á	100000	1 jutal.	600000 600000
1 á	30000	1 á	30000	1 kor.	400000 400000
1 á	20000	1 á	20000	1 ny.	200000 200000
1 á	15000	1 á	15000	1 á	100000 100000
3 á 10000	80000	3 á 10000	80000		
5 á 5000	25000	5 á 5000	25000		
8 á 2000	16000	8 á 2000	16000		
10 á 1000	10000	10 á 1000	10000		
120 á	500 60000	120 á	500 60000		
4850 á	170 824500	3850 á	200 770000		
5000nyer.Kor.1120500		4000nyer.Kor.1076000			

Az I. osztály huzása **1905 november 23. és 24-én** tartatik meg. A huzások a Magyar kir. állami ellenőrző hatóság és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a huzási teremben (IV., Eskü-tér, bejárat a Duna-utca felől). — Sorsjegyek a M. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusítójánál kaphatók.

Budapest, 1905. évi október hó 29-én.

Magyar Királyi Szabad, Osztálysorsjáték Igazgatósága
Gróf Teleky. Hazay.

Az asztalosok szövetkezeti Butorcsarnoka.

A budapesti asztalos-ipartestület védnöksége alatt álló

Butorcsarnok

és hitelszövetkezet, mint az országos központi hitelszövetkezet tagja, felhívja
nagyvérdemti butorvásárló közönség figyelmét a

VIII., József-körút 28. szám,

IV., Belyáros, Ferencziek-tere 1.sz.a.

királyi bérpalotában dusan felszerelt modern és stilszerű lakberendezéseinek megtekintésére, a melyek jutányos áron jóállás mellett adatnak el

A Butorcsarnok szövetkezet

kizárólag csak budapesti képesített asztalos- és karpitos mesterek dolgoznak, úgy Budapest környékén készített, vagy bácsi silány áruk eladásával nem foglalkozik.

Megrendeléshez tervezetet és költségvetést kívánatra készítünk. 11308
Minden egyes butordarab bizottság által felülbírálván.

1891-1892

**1.50
frt.**

**2 frt. Roskopf-órak
plombával.**

**Ze
ing**

Nikkel vagy acél Roskopf-rendszert — frt. 1.50
 Roskopf-strapaz-óra
 plombával — frt. 2.—
 Duplafedei — frt. 3.40
 Arany-double (arany-
 hoz hasonló) — frt. 3.50
 Val. exist egyfed. frt. 3.—
 Duplafedei — frt. 4.—
 3 érds. földlél. — frt. 5.—
 Eredet. vasúti-Roskopf
 (gem. rendsz.) frt. 3.50
 Fenti órák a szász Mária,
 magyar korona, szántó
 földmives vagy 16 dom-
 borművű képeivel 10 krral
 drágábbak.

Kakuk-óra frt 2.50

**Ze
ing**

71 em. mag-
 ból a leg-
 keringőkör-
 jászva
 Zeze nélkül
 Otóművel
 Toronyórai
 Elreztű órái
 képből
 Dupla harang
 Zenélő műve
 Kakuk-órák
 Kerek konyh

Három évi írásbeli jótállás.

Telefon: 41-48.

Széchenyi, Eszterházy

DAVID KAROLY & FIA

BUDAPESTI DOBOZ-ÉRTESÍTŐ
PAPÍR-ÉRTESÍTŐ
Doboz, Papír, Szab. Fémkapocs Gyára

DOBOZ, PAPIRÁRÚ ÉS SZAB. FÉMKAPOCS GYÁRA

Budapest, I., Mészáros-utca 58. szám

Gyárt Papírtányért, bomboniert és jardinet-dobozokat. Sajtoltt kerek dobozokat, légmentesen elzárható, összehajtható dobozokat, pályák, kötőgyapot, stb. csomagolására. Hintődobozok, valamint húzott lemez-csövek tetészes szerinti nagyságban. Teás-dobozok 1/4 kilogr.-tól 10 kilogr.-ig, valamint 6, 10 és 20 filléres tea csomagoláshoz.

Gőzerőre berendezve. **300 munkás.**
Napi gyártás 150,000 doboz. **11313**

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNÉVŰ ÓRAÜZLETE.

Alapítottott
1847.

Brauswetter Janos
Szegeden.

Cs. és kir. kizárólagosan
a remontoir ingasóráknak
stb. stb.

ÓRÁK, ÉKSZEREK 10-ÉVI JÓTÁLLÁSSAL
RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

GANZ ÉS TÁRSA VASONTOI ÉS GÉPGYÁR **RÉSZÉNY-TÁRSULAT** **LEOBERSDORF, BUDAPEST, RATIBOR.** Városi iroda: Budapest, IV., Ferenczlek-tere 2. 10834

Legfinomabb ezüst tula-órák!

Eztist tula horgony (anker) remontoir, dupla köpenynyel, szilárd jó s erkezzettel, erő tokban, gyönyörű díszítéssel ... **24 korona.**
Világhírű «Longines»-szerkezettel **50 korona.**

15 évi jótállással!

Schönwald Imre
magyar órasmester és
ékszergyárosnál PÉCS 122.

Nagy képes árjegyzék ingyen és
bérmentve.

Óra 1. éremgép 2. daloka, 3. indultok 4. frt 6. 5. frt 4. 6. frt 3. 7. frt 5. 8. frt 1. 9. frt 2. 10. frt 4. 11. frt 3. 12. frt 2.	Ebbsztó-óra 1 frt. éjeli világító frt 1-58 Dupla haranggal 2.— 	Valódi ezüst Remontoir-óra cs. és kir. fémjelzéssel urak, hölgyek és fiúk részére. Egyfedelő frt 3.— Duplafedelő frt 4.— Aranyezüst frt 5.— Három arya fedél frt 6.— Ezüst páncéllánc frt—90 14 kar. arany 8 fuól fejj 14 k. aranyláncok 10 fuól 14 kar. arany fülbevaló 1 frt 20 krtól fejjebb, 14 karátos aranygyűrűk kővel 1 frt 80 krtól fejj.	3.— 5.— frt.
---	---	--	--

g nem felelőért pénzvisszaküldés. Szétküldés csak utánvétell.

